



## VSA SVETOVNA JAVNOST

### bo seznanjena z dejanskim položajem slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji

Komisija izvršnega sveta SR Slovenije za zunanjepolitična vprašanja in narodnosti je v torek na seji, ki jo je vodil predsednik komisije Rudi Čačinovič, obravnavala tekoče aktualne zadeve s področja jugoslovansko-avstrijskih odnosov. Poudarili so, da v Avstriji stopnjujejo protijugoslovansko kampanjo in da je iz področja avstrijskih informativnih sredstev moč razbrati, da je po njihovem za napele odnose med Avstrijo in Jugoslavijo odgovorna Jugo-

slavija oz. jugoslovanski tisk, ne pa neizpolnjevanje državne pogodbe s strani Avstrije.

Na podlagi razprave so poudarili, da je zato potrebno svetovno javnost seznaniti z dejanskim položajem slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji. —

Pri tem je vsekakor zanimivo, da je celovška KTZ v zvezi s to sejo že vedela poročati o sklepu, da bo Jugoslavija manjšinsko vprašanje sprožila na letošnji glavni skupščini OZN.

## Uprli se bomo ugotavljanju ker ne moremo pristati na svojo smrt

Kot mogoča manifestacija kulturne enotnosti in povezanosti slovenskega naroda od koroških gora in jezer preko štajerskih gor, dolenskih gričev in snežnikov Triglava pa do sinjih valov slovenskega Jadrana je potekalo v nedeljo srečanje pevskih zborov v Železni Kapli (o prireditvi obširneje poročamo na drugem mestu — op. ured.). Predvsem pa je bila prireditev — kot je v svojem govoru poudaril predsednik ZSO dr. Franci Zwitter — manifestacija želje po dobrem sosedstvu treh dežel v območju Alpe-Jadran, manifestacija želje, da manjšine ne bi bile element spora in razdvajanja, marveč element zblizanja in bratstva med narodi.

„Tako smo koroški Slovenci vedno razumeli in tudi izpolnjevali svoje poslanstvo. Da to ni bila naša želja le v preteklosti, da isto želimo in si zato prizadevamo tudi danes, v tem času napetosti, je najlepši dokaz za prireditve, ki ni namenjena hujskanju, kakor smo to vajeni od raznih nemško-nacionalističnih prireditev v zadnjem času, marveč želi iskreno služiti medsebojnemu zblizanju.“

Na žalost pa to ni odvisno samo od nas, marveč predvsem od naroda-soseda, je dejal predsednik ZSO. Kajti odnosi med večinskimi narodom in manjšino so v prvi vrsti odnosi večine do manjšine, kakor je manjšinsko vprašanje na sploh prvenstveno vprašanje večine. „Tako gledano pa je napačno mnenje, da zadostuje manjšini dati toliko pravic, kolikor jih je voljna priznati večina, kakor je to pravilno postavil deželni svetnik Gallob. To pravilo bi namreč pomenilo, da ni treba dati manjšini ničesar, če večina tako želi in kakor se to vedno bolj kaže na Koroškem.“

Manjšini je treba dati in priznati

vse pravice, ki so ji zagotovljene v ustavi in zlasti tudi v mednarodni pogodbi, ki je hkrati osnova vzpostavitve demokratične in neodvisne Avstrije. Kakor se južni Tiroinci niso hoteli niti mogli zadovoljiti le s pravicami, ki jih jim je bila voljna dati italijanska država po svoji interpretaciji sporazuma De Gasperi-Gruber, tako se tudi koroški Slovenci nočemo niti ne moremo zadovoljiti z delnimi pravicami, ki nam jih je voljna priznati vlada, povsem poslušna koroški nacionalistični večini, v okroiranem zakonu o narodnih skupinah. „Mi ne želimo niti ne terjamo ničesar drugega, kakor tisto, kar nam gre, vendar to brez kakršnih koli pogojev in še zlasti ne pod pogojem številčnega ugotavljanja, ki ni predvideno v državni pogodbi in ki tudi ni potrebno, mimo tega, da je v danih razmerah popolnoma nepravno sredstvo in nesprejemljiva, v pravem smislu abstruzna oblika reševanja življenjskih vprašanj narodne skupnosti.“

Da je dobro znano, kje koroški Slovenci živimo in ustvarjamo, dokazujejo tudi deželni glavar Wagner in drugi odgovorni činitelji, ko se za dokaz naše enakopravnosti sklicujejo na naše narodne ustanove in naša kulturna društva, je naglasil predsednik ZSO ter povabil deželnega glavarja, naj si enkrat ogleda naše delo in se zanima za naše probleme. Potem bo videl, pod kakšnimi pogoji smo si vse te ustanove ustvarili, pod kakšnimi pogoji delamo in ustvarjamo kot resnični samorastniki, brez podobne podpore in pomoči, kakršne so deležne nemške ustanove. „Morda bi potem tudi drugače gledal in govoril, v kolikor je to koroškemu politiku sploh še dovoljeno s strani nemško-nacionalistične večine, ki kot junta samovoljno komandira manjšinsko politiko države in dežele.“

Svoja izvajanja je predsednik ZSO zaključil z ugotovitvijo, da manjšina, ki je z ugotavljanjem pritisnjena ob zid, ne more pristati na svojo smrt. „Zato se bomo koroški Slovenci ugotavljanju uprli in rezultati štetja ne bodo naš mrliški list, marveč nekrolog politike nasilja in pritiska ter nepreslišen imperativ za demokratično reševanje med prizadeto manjšino in pristojno vlado. Po drugi strani pa bomo še z večjo vnemo ustvarjali naprej na vseh področjih ter svetu dokazali, da koroški Slovenci živimo, da nočemo umreti. V tem smislu naj zaori naša pesem in prezračilni duh Miklavčevine ter napolni vso deželo s svežim duhom svobode, enakosti in bratstva. Kajti — kakor je zapisal naš veliki Cankar: Vsaka ped svobode, ki si jo pribori ljudstvo, je korak naprej v kulturi!“

V četrtek 9. septembra je umrl predsednik Komunistične partije Kitajske Mao Ce-tung v 83. letu svoje starosti.

Mao Ce-tung je bil ustanovitelj nove Kitajske, Kitajske brez gladi, brez kužnih bolezni, brez siromaštva. Odrsil je Kitajsko izpod jarma fevdalizma, kolonializma in imperializma. Iz nekdanj po Japoncih zaslužnjene Kitajske je ustvaril cvetočo državo brez izkoriščanja človeka po človeku, brez zunanjega vmešavanja in brez odvisnosti od tuje „pomoči“. Dne 1. oktobra 1949 je na prostoru Tien anmen razglasil Ljudsko republiko Kitajsko in s tem zmago kitajskega ljudstva nad zunanji, predvsem japonskim sovražnikom in nad notranjo izdajalsko skupino Čangkajska.

Vse svoje življenje se je Mao Ce-tung boril proti pojavom oživiljanja kapitalizma na Kitajskem in dosegel odločilne uspehe. Pri tem se je zanašal na dvojno nepremagljivo orožje: na marksizem-leninizem in na zaupanje v lastno moč kitajskega ljudstva. To dvojje je tisto kar je usposobilo kitajsko ljudstvo, da se je v teku pičlih 30 let razvilo iz nepismenega naroda v narod in državo, ki je danes zgled ljudstvom sveta, zlasti pa državam v razvoju.

Mao Ce-tung je obogatil teorijo marksizma-leninizma, se učil iz zgodovine delavskega gibanja in socialističnih držav in učil kitajsko ljudstvo, da tudi po vojaški zmagi nad kapitalizmom še ostanejo razredi in razredni boj, zato je treba na vseh področjih izvesti diktaturo proletariata nad staro in novo buržoazijo. To je kitajsko ljudstvo tudi usposobilo, da je izvedlo veliko kulturno revolucijo, ki jo je predsednik Mao sam sprožil in vodil ter z njo preprečil nastanek nove buržoazije, ki se je začela porajati v partijskem in državnem aparatu. Mao je združil delavski razred, male in srednje kmete, ki so bili v vsej zgodovini kitajske revolucije, tako na Velikem pohodu kot tudi še danes, vodilna sila v partiji, armadi in državi.

Mao Ce-tung pa je tudi bistveno sooblikoval usodo

## NE DAMO SE PREŠTEVATI — NE DAMO SE PRE

Za letošnjo jesen je napovedano ljudsko štetje posebne vrste, to je ugotavljanje manjšin.

Ugotavljanje manjšin pa nasprotuje duhu in vsebini 7. člena avstrijske državne pogodbe iz leta 1955, kjer pravice narodnih manjšin niso vezane na njihovo številčno moč.

Ugotavljanje manjšin nasprotuje tudi mednarodnim navadam in demokratični ureditvi manjšinskih vprašanj.

Avstrijska vlada in pristojne oblasti prav dobro vedo, kje na Koroškem Slovenci živimo.

Ugotavljanje manjšin dela sporazumevanju obeh narodov na Koroškem in Gradiščanskem hudo silo in škodo. Že v kratki dobi po sklepu treh protimanjšinskih zakonov v avstrijskem parlamentu smo bili priča dogodkom, ki kažejo na to, da se bodo v krajih Južne Koroške še bolj razvneli nacionalni spori in se razpasla narodnostna mržnja.

Takemu početju se bomo odločno uprli.

Pridite na

## PROTESTNO MANIFESTACIJO koroških Slovencev

ki bo v nedeljo 26. septembra 1976 ob 14. uri pri Šoštarju v Globasnici.

Na sporedu so:

- Godba na pihala
- Govora predsednikov osrednjih organizacij koroških Slovencev dr. M. Grilca in dr. F. Zwittera
- Pozdravne besede zastopnika Solidarnostnih komitejev in zastopnikov manjšin ter mednarodnih manjšinskih organizacij

Po protestni manifestaciji je priložnost, da se udeležite kulturno-zabavnega programa z domačimi zbori in ansambli v gostilnah Šoštar, Štekl in Juena.

Prireditve bo ob vsakem vremenu.

Zveza slovenskih organizacij  
na Koroškem

Narodni svet  
koroških Slovencev

## NE DAMO SE PREŠTEVATI — NE DAMO SE PRE

## Umrli je Mao Ce-tung veliki revolucionar in državnik

sveta. Temelj zunanje politike Kitajske je nevmesavanje v notranje zadeve drugih držav in prijateljstvo do vseh ljudstev sveta. Kitajska nikoli ni imela ambicije, da postane supersila. V OZN pa se Kitajska prizadeva, da bi v tem forumu podprla pravične težnje mejnih držav in držav v razvoju za pravične odnose v svetu.

Le če vse to upoštevamo, lahko razumemo globoko žalost kitajskega ljudstva ob smrti svojega voditelja in učitelja. Ko se je raznesla vest o njegovi smrti, se je cela Kitajska ogrnila v žalost in bridkost. Delavci, vojaki in kmetje, sicer trdni in neomajni, so na glas jokali in dali duška svoji žalosti. Umrli jim ni samo predsednik, marveč najboljši prijatelj in oče. Komunistična partija je razglasila državno žalost. Pozvala je ljudstvo, naj obrani svojo enotnost in ostane zvesto načelom Mao Ce-tunga. Na stotisoče zastopnikov iz vseh področij Kitajske je izkazalo te dni umrlemu predsedniku zadnjo čast.

Pa tudi ostali svet je ob smrti Mao Ce-tunga govoril o izgubi „enega zadnjih gigantov tega stoletja“. V številnih komentarjih so označili Mao Ce-tunga kot enega največjih državnikov v zgodovini človeštva. Iz vseh delov sveta so poslali sožalne brzojavke. Tudi predsednik SFRJ Josip Broz Tito je v imenu jugoslovanskih narodov izrazil kitajskemu ljudstvu svoje globoko sožalje. Dobesedno je dejal v sožalni brzojavki: „Predsednik Mao Ce-tung, znameniti revolucionar kitajskega ljudstva, ustanovitelj komunistične partije Kitajske, kitajske narodnoosvobodilne armade in LR Kitajske, je posvetil vse svoje življenje boju za svobodo, neodvisnost, oblikovanju in graditvi nove Kitajske... Njegova smrt pomeni nenadomestljivo izgubo ne le za ljudstvo Kitajske in LR Kitajsko, marveč za vse napredno človeštvo.“

Pogrebna slovesnost bo danes v Pekingju. Z Mao Ce-tungom bodo pokopali enega največjih revolucionarjev v zgodovini človeštva.

### Navezava stikov

Predsedstvo Avstrijskega odporiškega gibanja (Österreichische Widerstandsbewegung) je v torek obiskalo Koroško. Ob tej priložnosti je na pobudo tega gibanja prišlo tudi do srečanja s predstavniki obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev, pri čemer so bila izmenjana stališča in obravnave možnosti za nadaljnjo okrepitev stikov in sodelovanja.

Kakor znano, se je Avstrijsko odporiško gibanje vključilo tudi v boj proti ugotavljanju manjšin in za dosledno izpolnitev člena 7.

# Avstrijski politiki se motijo

## če mislijo, da so določila državne pogodbe postala mrtva črka na praznem papirju

Na nedeljski proslavi ob stoletnici cementarne v Trbovljah je predsednik izvršnega sveta SR Slovenije inž. Andrej Marinc obširno spregovoril tudi o trenutnem položaju slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji ter o širokem vsejugoslovanskem protestnem gibanju proti izrazitim manjšinam sovražnim in škodljivim ukrepom avstrijskih oblasti. Med drugim je omenil najnovejše „manjšinske“ zakone, o katerih da vodilni avstrijski državniki trdijo, da bodo s temi ukrepi izpolnjene obveznosti državne pogodbe; v resnici pa je manjšina, ki je kot najbolj neposredno prizadeta tudi najbolj poklicana, da pove svojo oceno, že jasno izjavila, da gre pri teh zakonih le za vsiljen diktat in nadaljevanje raznarodovalne politike.

„Značilno je,“ je v tej zvezi poudaril predsednik Marinc, „da se pri tem v uradni Avstriji nihče ne vpraša in odkrito ne pove, zakaj se je država, ki je sprejela obveznosti ustanovne listine OZN, kakor tudi sklepne listine helsinške konference o evropski varnosti in sodelovanju, dvajset in več let izogibala izvrševanju teh obveznosti. V odgovoru na to vprašanje pa je tudi ključ odgovora na vprašanje, zakaj jih danes skuša izigrati: Priče smo sramotnemu kapitulantstvu pred bohotenjem velikonomškim in nacifašističnimi sil, še posebej na Koroškem.“

To je prišlo do izraza tudi pred štirimi leti, ko je bila avstrijska policija nema pričča protizakonitih dejanj pri poskusu izvajanja zakona o dvojezičnih napisih, je spomnil govornik. Takrat nihče ni bil klican na odgovornost, še manj pa kaznovan. Isti avstrijski državni organi pa danes grobo napadajo, šikanirajo in zapirajo narodno zavedne Slovence in antifašistično misleče Avstrijce, ki si upajo na miren in demokratičen način izraziti svoj protest zaradi provokativnih dejavnosti nemških nacionalistov in neonacistov.

„Zadnji dogodki, še posebej posamezne izjave avstrijskih in koroških politikov, pa jasno kažejo, da ne gre samo za položaj in pravice slovenske manjšine na Koroškem,“ je dejal Marinc. „Sedaj so dobili priložnost, da izlijejo svoj strup vsi tisti, ki ne želijo dobrih sosedskih odnosov s socialistično Jugoslavijo in ki bi želeli, da se ustvari novo področje kriz in zaostrovanj. Ne gre samo za napade na jugoslovanski tisk, za zlobne, iz arzenala najreakcionarnějšíh krogov v Evropi in v svetu izposojene insinucije glede naše družbeno-politične ureditve. Upajo si celo deliti nekakšen podok o demokratičnosti in svobodi, pozabljajoč, da je merilo demokratičnosti tudi odnos do manjšin.“

Predsednik slovenske vlade je v tej zvezi dejal, da ti hujskači prikazujejo Jugoslavijo kot deželo izza nekakšne železne zaves. Toda dobro vemo, je naglasil, kje je tista stran, ki se ne želi odpirati, ki odlašča izboljšavo obmejnih cestnih komunikacij, ki preprečuje dostopnost radijskih in televizijskih programov do slovensko govorečih ljudi na Koroškem. „Očigledno smo soočeni z izrazito dvojnično politiko. S poskusom diktata manjšini so se zaostriili odnosi na Koroškem in Gradiščanskem. Z enostranskimi dejanji, ki niso v skladu z dobrososedskimi odnosi, je Avstrija po-

vzročila in prevzela odgovornost za poslabšanje odnosov z Jugoslavijo, sedaj pa skuša na nas prevriniti krivdo za ustvarjeno stanje.“

Pri tem je Marinc omenil napade na jugoslovanski tisk, čeprav reagira le na izjave odgovornih avstrijskih politikov, ki predstavljajo direktno vmešavanje v notranje zadeve suverene države. Kriva je Jugoslavija ali Slovenija, ker se manjšina bori proti asimilaciji, ker izpričuje svojo voljo do življenja, svojo odločenost, da ostane na zemlji, kjer živi stoletja, kljub najbolj grobim poskusom, da jo izkoreninijo. In omenil je tudi, da v Avstriji javno nastopajo s tezo o nekakšni pravici do asimilacije, čeprav izrecne obveznosti iz državne pogodbe in mednarodnega prava terjajo ravno obratno.

### Zbor koroških partizanov

Zadnji petek, 10. septembra 1976, je bila v Logarski dolini skupna seja Zveze koroških partizanov iz Celovca ter Odpora koroških partizanov iz Ljubljane. Poleg članov obeh organizacij so se skupnega psveta udeležili tudi predsednik republiške konference SZDL Slovenije Mitja Ribičič ter predsednik ZSO dr. Franci Zwitter in predsednik NSKS dr. Matevž Grile.

Na zboru koroških partizanov so razpravljali o trenutnem položaju na Koroškem, o zopetnem oživljanju neonacizma, o gonji nemškonalističnih sil in protimanjšinskih ukrepih, ki jih na zahtevo prav teh sil uveljavljajo oblasti, vlada in zakonodajalec v Avstriji. Pri tem je bilo zlasti opozorjeno na razne oblike pritiska in groženj, ki so jim izpostavljeni koroški Slovenci sploh in bivši partizani še posebej. Tozadevno je obširno poročal predvsem predsednik ZKP Karel Prušnik - Gašper.

Na seji so sprejeli skupno izjavo, v kateri so obsodili ta nevarni razvoj na Koroškem in v Avstriji. Bistvene misli iz te izjave objavljamo na posebnem mestu.

„Skoraj neverjetno zveni danes, ko posamezni vodilni avstrijski državniki, še posebej pa avstrijski tisk, javno in neodgovorno pripisujejo Jugoslaviji nekakšno teritorialno pretenzije,“ je poudaril predsednik Marinc. „S tem bi najbrž radi zavedli evropsko in svetovno javnost, češ, da v tem leži ključ sedanjih težav v odnosih med dvema državama. Toda po vseh srečanjih avstrijskih in jugoslovanskih državnikov v preteklih letih, med katerimi jih je bilo nekaj tudi na najvišji ravni, bi jim moralo biti povsem jasno, da za takšne insinucije ni prav nikakršnih osnov. Čemu torej takšne izmišljotine, ko je dobro znano, kdo je skozi stoletja, na tej narodnostni meji, posegal po tujem ozemlju in kdo je bil v času druge svetovne vojne, v času fašizma in nacizma, napadalec in okupator!“

Potem ko je navedel celo vrsto konkretnih primerov, kako z avstrijske strani še posebej s koroške strani že dolga leta načrtno odbijajo vse pobude Slovenije in Jugoslavije za poglobljanje sodelovanja na najrazličnejših področjih, je predsednik Marinc dejal, da smo tudi tukaj priče dvojnih kriterijev in obnašanja, prav tako kot glede načel in pravic, ki jih je Avstrija zahtevala in dobila glede položaja svoje manjšine v Italiji, medtem ko jih ni pripravljena zagotoviti glede manjšin v lastni državi. „Vendar pa smo prepričani v končni uspeh pravičnega boja slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji ter vseh avstrijskih antifašistov in demokratov, da se iz ruševin nacifašizma ob naših mejah ne bodo razbohotile sile, ki so že v preteklosti prizadevale toliko zla.“

O protimanjšinski usmeritvi avstrijske politike in o nevarnosti oživljanja neonacistične miselnosti v Avstriji pa je spregovoril tudi republiški sekretar za mednarodno sodelovanje Marjan Osolnik, ko je minulo soboto govoril na ljudskem zborovanju v Solčavi, katerega so se udeležili številni koroški partizani z obeh strani meje.

„Na naših severnih mejah znova oživljajo korenine nacifašizma,“ je poudaril Marjan Osolnik, „kajti samo kot neonacistično provokacijo

(Dalje na 6. strani)

TOLERANCA PO AVSTRIJSKO:

## Narodne manjšine v Avstriji niso priljubljene

Septembrska številka biltena TOP (ki ga izdaja Arbeitsgemeinschaft für staatsbürgerliche Informationen na Dunaju) objavlja pod naslovom „Avstrijski nočejo manjšin“ rezultate posebne ankete, s katero je bilo ugotovljeno, kakšen odnos imajo Avstrijci do svojih manjšin. Vprašanje se je glasilo: „Ali je za našo državo ugodno ali neugodno, da imamo jezikovne manjšine kot so Slovenci, Hrvati in Cehi; ali pa bi bilo boljše, če takih manjšin ne bi bilo!“

Odgovori so naslednji: 17 odst. vprašanih je bilo mnenja, da je dobro, da so manjšine; 42 odst. vprašanih pa je odgovorilo, da bi bilo boljše, če manjšin ne bi imeli. Manjšinam najbolj „sovražni“ zvezni deželi sta Predarlška (kar 66 odst. „proti“ manjšinam) in Koroška (53 odst. proti manjšinam); obratno pa sta manjšinam najbolj „naklonjeni“ zvezni deželi Dunaj in Gradiščanska (37 oz. 39 odst. „proti“ manjšinam). Po starostnih skupinah prevladujejo starejši letniki pri tistih, ki manjšinam niso naklonjeni; mladina je dosti bolj pozitivna (razlike segajo od 45 do 33 odst.). Prav tako so bistvene razlike z ozirom na šolsko izobrazbo: pri tistih, ki imajo samo ljudsko- ali glavnošolsko izobrazbo, se jih je v korist manjšinam izreklo samo 13 do 14 odst., med maturanti že 23 odst. in med akademiki celo 32 odst. Z ozirom na strankarsko pripadnost pa so si vsi precej „sorodni“: pri članih SPÖ je bilo 17 odst. negativnih in 40 odst. pozitivnih glasov, pri ÖVP 17 oz. 45 odst. in pri FP 16 oz. 48 odst., medtem ko se je pri strankarsko nevezanih izreklo 15 odst. za in 42 odst. proti manjšinam.

Govoričenje o tem, kako tolerantna in manjšinam naklonjena je Avstrija in še posebej Koroška, je z izsledki te ankete postavljeno v zelo dvomljivo luč.

## Pobijanje nedolžnih ljudi „šport“ nekdanjih SS-ovskih zločincev

Avstrijsko odporniško gibanje (Österreichische Widerstandsbewegung) je prejšnji teden predložilo avstrijski in mednarodni javnosti novo gradivo in dokaze o zločinskih dejanjih, ki jih je zakrivila tista edina SS, katere član je bil tudi današnji predsednik avstrijske svobodnjaške stranke (FPÖ) Friedrich Peter.

Že lani je Simon Wiesenthal opozoril na zločinsko dejavnost omenjene SS enote in hudo obremenil bivšega SS-ovca Petra. Toda merodajne politične sile s Kreiskym na čelu so uprizorile naravnost gnusno gibanje proti Wiesenthalu, hkrati pa ščitile in se trudile rehabilitirati Friedricha Petra. Peter sam je igral nedolžnega angela in se je „spomnil“ samo toliko, da je bil v času storjenih zločinov „na dopustu“. Wiesenthal, ki so ga zmerjali z nešteti psovki in mu grozili, je resigniral, češ da v Avstriji ni možno doseči, da bi vojni zločinci prejeli zaslužen kaznen.

Zdaj pa je Avstrijsko odporniško gibanje po pregledu ogromnega dokumentacijskega gradiva odkrilo nova, skoraj nepojmljiva grozodejstva, ki jih ima na vesti prav Petrova SS-ovska enota: samo v času od avgusta do novembra 1942 je ta enota pobila 387.000 civilistov. Če se je Peter lani še izgovarjal, da je bil v omenjenem času „na dopustu v domovini“, je to zdaj malo verjetno.

Sicer pa ne gre toliko za vprašanje, ali je Peter osebno sodeloval pri umorih in zločinih, saj tega danes ni več mogoče dokazati; treba pa je vprašati, ali pripadnik take zločinske enote sploh lahko zavzema položaj predsednika tretje najmočnejše stranke v Avstriji. Avstrijsko odporniško gibanje meni, da je čas odkritja teh zločinov golo naključje, vendar je to

naključje ugodno, kajti kmalu (konec tega tedna) bo kongres FPÖ, na katerem se bo moral vsak delegat odločiti, za katerega predsednika bo glasoval — in to po presoji objavljenih dokumentov. Število 387.000 ubitih civilistov vsekakor kaže, da ni šlo za morebitne vojaške nujnosti, marveč je šlo za brutalno istrebljenje celotnih ljudstev, kar so pripadniki SS očitno smatrali za posebno vrsto športa, saj so morali v dotičnih štirih mesecih streljati kar noč in dan brez odmora, da so dosegli tako rekordno število mrtvih.

Avstrijski tisk in avstrijska javnost sta strašna odkritja komentirala po svoje, pač po avstrijsko, saj je šlo pri ubitih osebah „samo“ za Zide, Ciga-

## Sporazum z manjšino edina podlaga za rešitev

Glasilo koroške KP „Volkswille“ je imelo zadnjo soboto v Beljaku svojo tradicionalno prireditev, kjer je glavni urednik osrednjega glasila Hans Kalt spregovoril tudi o manjšinskem vprašanju. Dejal je, da se komunisti slej ko prej zavzemajo za izpolnitev člena 7, pri tem pa jezikovno štetje, ki ga manjšina odklanja, ne more biti orientacijska pomoč.

Reševanje manjšinskega vprašanja je možno samo v sporazumu s prizadeto manjšino, je poudaril Kalt, ne pa v sporazumu z nemškimi nacionalisti. V tej zvezi je ostro kritiziral kanclerja Kreiskega, ki je pred nedavnim izjavil, da je sedanja rešitev (namreč zakon o narodnih skupinah, povezan s štetjem posebne vrste — op. ured.) „maksimum tistega, kar je mogoče doseči v demokraciji, ki stremi za konsenzom“. Kalt je menil, kaj bi rekli v Avstriji in kaj bi rekli južni Tirolci, če bi se italijanska vlada namesto s prizadeto manjšino in njeno matično državo sporazumela z neofašisti in to potem razglasila za rešitev, ki naj bo vzor za vso Evropo.

Sedanje stanje v Avstriji — je dejal Kalt — ni le nedemokratično, marveč nevarno ogroža tudi mednarodni ugled Avstrije.

# Odgovor, ki ni prepričljiv

V eni zadnjih števil našega lista smo poročali o primeru naše rojakinje Anice Wutte, ki kljub prvotnemu zagotovitvi ni dobila zaposlitve v deželni bolnišnici, v čemer ona in njeni vidljivi očiten primer diskriminacije, ker so prepričani, da so vzroki „politične narave“: Wuttejevi so zavedni Slovenci, Anica pa je maturantka slovenske gimnazije. Ob tej priložnosti smo poročali tudi o nekaterih izjavah, ki jih je v zadnjem času podal deželni svetnik Rudolf Gallob kot predstavnik Kameradschaftsbunda. Zdaj nam je postal pismo, v katerem k našim izjavam takole zavzema stališče:

Die Vorgangsweise über die Stellenbewerbung der Frau Anna Wutte wird einer eingehenden Untersuchung unterzogen und Ihnen dann zeitgerecht eine Mitteilung zukommen. Eine Unterstellung dergestalt, daß eine Nichteinstellung der Obgenannten als Beispiel einer slawenfeindlichen Haltung hingestellt werden könnte, weise ich entschieden zurück. Ich kann Ihnen nämlich eine ganze Reihe von Maturanten anführen, die nicht zu Ihrer Volksgruppe zählen und auch keine Einstellung in den mir unterstellten Krankenanstalten gefunden haben, weil es hierfür einfach keine Dienstposten gibt.

Ich stelle richtig, daß ich nicht Vorsitzender, sondern nur Vizepräsident des Kameradschaftsbundes bin, und wenn Sie meine Ausführungen anläßlich der Fahnenweihe in St. Jakob einer kritischen Betrachtung unterziehen, so darf ich Ihnen nur sagen, daß ich überhaupt nicht die Absicht hatte, über Minderheitenprobleme zu reden, sondern daß Ihre Demonstrationen waren, die provokatorisch eine Aussage hervorgehen ließen. Sie waren es, die selbst bei meiner Betrachtung über die Fahne rot-weiß-rot ihre Schreie nicht unterbrechen und nach wie vor Nazirufe zum Ausdruck brachten. Wissen Sie nicht, daß mein Vater gegen den Nationalsozialismus aufgetreten ist und dafür Opfer brachte und daß ich nie ein Angehöriger dieses Regimes, ja nicht einmal bei der Hitlerjugend war?

Zu meiner Rede am Pläckenpaß muß ich wohl die Frage stellen, ob Sie einen Journalisten beauftragt haben, diese anzuhören oder ob sie Ihnen überliefert wurde. In dieser Rede und in all meinen Aussagen stehe ich immer dazu, der Minderheit das zu geben, was ihr auf Grund des Staatsvertrages zusteht. Zusätzlich habe ich erklärt, daß der Minderheit (gemeint über das

Ausmaß des Staatsvertrages hinaus) nur so viel gegeben werden kann, als hierzu die Mehrheit bereit ist. Nach wie vor bin ich fest davon überzeugt, daß es einen Unterschied in der Behandlung der Menschen beider Volksgruppen nicht gibt. Daß in Einzelfällen Menschen gegenseitige Aversionen haben, das ist schließlich auch unter solchen, die sich nur zu einer Volksgruppe bekennen, möglich. So einfach können Sie es doch nicht machen, daß Sie all die unerfüllten Wünsche, welche Menschen der slowenischen Volksgruppe nicht zuteil werden, der Tatsache zuschreiben, daß dies nur in der Zugehörigkeit zu dieser Volksgruppe zu suchen sei. Eine Diskriminierung unter Menschen beginnt schon in der Schule und endet am Friedhof. Dies liegt aber in der Gesellschaftsordnung und in den nicht immer als objektiv zu beurteilenden Beziehungen der Menschen untereinander.

Abschließend erlaube ich mir den bescheidenen Hinweis: Nicht nur Negatives denen zu unterschreiben, die für die Minderheit in Wirklichkeit Verständnis haben.

Ich želje po objektivnosti pismo deželnega svetnika Galloba v celoti objavljamo in se mu zahvaljujemo za izrpn odgovor. Vendar bi tudi mi dodali nekaj „skromnih opozoril.“

Predvsem velja opozoriti, da vsebuje njegov odgovor celo vrsto protislovij. Začenja se že kar pri prvem vprašanju, to je nastavitvi Anice Wutte: zakaj sploh se preiskava, če je baje že vnaprej vse tako jasno; ali pa morda le ni? Nato izpolnjevanje obveznosti iz državne pogodbe: dodatnega pojasnila, ki ga sedaj dodaja v oklepaju, na priveditvi sami očitno nihče ni slišal, ker sicer ne bi mogli vsi časopisi tako soglasno navajati dotičnega citata, ki ga pa del svetnik Gallob doslej še nikjer ni prekljal ali popravil; nasprotno ga le še ponavlja, zato bi mu tudi mi še enkrat povedali, da koroški Slovenci ne prosimo za miloščino, marveč zahtevamo naše pravice. Pa tudi glede diskriminacije: svojo prepričanje, da ni razlik med narodna skupinama, postavlja v dvom s lastno izjavo, da se diskriminacija začneja že v šoli in se konča na pokopališču.

Tako ostaja pravzaprav le zagotovitvo, da deželni svetnik Gallob nikdar ni bil pripadnik nacističnega režima (česar mu tudi nihče ni očitil), „da niti pri Hitlerjugend ni bil“; ali mu bo to v koroških razmorah dobro priporočilo?

ne, bandite in druge podljudi: kaj bi po več kot tridesetih letih še govorili o vojnih zločinih. Mario Messner v KTŽ pa je sploh pokazal koroško-socialdemokratsko degenerirano logiko: obdolžil je odporniško gibanje istih metod, kot so jih uporabljali nacistični vojni zločinci; po tej logiki je odkrivanje vojnih zločinov najmanj tako hudo kot zločini sami. Kot že rečeno: reakcija po avstrijsko...

# Le resnično enakopravne manjšine morejo igrati vlogo mostu med narodi in državami

V finskem mestu Savonlinna je bil pred nedavnimi mednarodni simpozij, ki ga je priredila finska komisija za UNESCO v neposrednem sodelovanju s specializirano organizacijo Združenih narodov za kulturo, znanost in vzgojo. Na zasedanju so strokovnjaki iz številnih držav razpravljali o oblikah mednarodnega sodelovanja na področju kulture s posebnim oziranjem na to sodelovanje v Evropi v luči položaja narodnih in jezikovnih manjšin. Uvodni referat je imel jugoslovanski izvedenec Dušan Popovski, ki je vsestransko osvetlil vlogo in pomen manjšin v odnosih med narodi in državami. Popovski je naglasil, da vprašanje narodnih manjšin v celoti in v čedalje večji meri pridobiva na pomenu. Zato je treba pomen manjšinskega problema proučiti v okviru splošnega raz-

voja človeštva, kar usvarja pogoje za vsestranski razvoj posameznika, za uresničevanje človekovih pravic, za uveljavljanje svobodnega, vsestranskega in enakopravnega razvoja vsake narodnosti in večnarodnih skupnosti. Pospeševanje in zaščita pravic narodnih manjšin izključujeta možnost dnevnih pragmatičnih in umetno ustvarjenih vzrokov, je dejal Popovski. Pri obravnavanju vprašanj položaja, pospeševanja in zaščite pravic narodnih manjšin je treba opozoriti na dejansko naravo razmerja med problemom pospeševanja in zaščite pravic narodnih manjšin ter osnovnimi svoboščinami in človekovimi pravicami.

„Globoko smo prepričani,“ je dejal Popovski, „da bo na tej podlagi — kot rezultat poglobljanja in razširjanja človekovih pravic in njegovih temeljnih svoboščin v vsaki državi vzporedno z vsestranskim in svobodnim razvojem vsakega naroda — problem položaja, pospeševanja in zaščite pravic narodnih manjšin čedalje bolj izstopal iz okvira restriktivnega obravnavanja.“

Kljub vsem pomanjkljivostim zaščite narodnih manjšin v dobi med obema vojnoma so bile pripadnikom narodnih manjšin, ki so se znašli izven svojih matičnih držav, zajamčene državljansko, svoboda veroizpovedi, pravica do uporabe svojega jezika tako v zasebnem kot tudi v javnem življenju, kulturna vtonomija ter svobodna izjava pripadnosti. V tej zvezi je Popovski opozoril, da so mirovne pogodbe po drugi svetovni vojni in poznejši dogovori zagotovili določena kontinuiteta in prizadevanj za položaj, pospeševanje in zaščito pravic narodnih manjšin, poleg tega pa je tudi izdelava in izpopolnitev mednarodnih norm in meril prispevala k izoblikovanju bistveno širše podlage za sodobno in resnično humanitarno obravnavanje položaja narodnih manjšin. Referent je posebej navedel naslednje tozadevne mednarodne dokumente:

● Mednarodno-pravna obveznost držav, da pravice narodnih manjšin in njihovih pripadnikov spoštujejo, razvijajo in pospešujejo, izhaja iz določil ustanovne listine OZN, ki se nanašajo na zaščito človekovih pravic.

● Splošna deklaracija o človekovih pravicah med drugim določa, da ima vse pravice in svoboščine, ki jih obsega ta deklaracija, sleherni človek, ne glede na razlike rase, barve kože, spola, jezika, veroizpovedi, političnega ali drugega prepričanja, narodne ali družbene pripadnosti ali drugih okoliščin.

● Konvencija o preprečevanju in obsojbi rodomorja prepoveduje vse dejavnosti, ki bi stremele za delnim ali popolnim uničenjem narodnih, etničnih, rasnih ali verskih skupin.

● Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah priznava pripadnikom etničnih, verskih ali jezikovnih manjšin pravico, da skupaj z ostalimi pripadniki svojih skupin razvijajo svoje lastno kulturno življenje in uporabljajo svoj jezik.

● Konvencija o prepovedi sleherne diskriminacije na področju vzgoje vsebuje posebna določila in obveznosti držav glede manjšin.

● Medvladna konferenca o kulturni politiki v Evropi je sprejela posebno priporočilo, s katerim poudarja vlogo, ki jo v okviru kulturnega sodelovanja med evropskimi državami lahko igrajo narodne manjšine.

● Pa tudi na helsinški konferenci o varnosti in sodelovanju v Evropi je bil poudarjen prispevek narodnih manjšin na področjih kulture in vzgoje ter je bila izražena pripravljenost držav, da bodo olajšale tozadevno vlogo in dejavnost manjšin, ki sodi med njihove zakonite interese.

„Uresničitev vseh teh pravic pa je pogoj in podlaga za to, da se bodo pripadniki narodnih manjšin tako individualno kot tudi kolektivno razvili v aktivne subjekte v državni skupnosti, v kateri živijo,“ je poudaril Popovski in posvetil v svojem referatu posebno pozornost vprašanju sodelovanja med sosednimi državami. V tem sodelovanju morajo biti narodne manjšine objektivne in aktivne dejavnice, kajti „mimo splošnih humanitarnih ciljev predstavlja položaj narodnih manjšin zelo važen faktor zblizevanja in se razvija v faktor sodelovanja med sosednimi deželami; tako morejo narodne manjšine igrati vlogo resničnega mostu za povezovanje narodov teh dežel.“

Popovski je opozoril, da Jugoslavija pri razvijanju svojih odnosov s sosednimi državami polaga posebno važnost prav na vlogo narodnih manjšin, katerih položaj smatra za mejo teh odnosov. Konkretno je omenil tudi odnose z Avstrijo in naglasil, da so bili ti odnosi najbolj uspešni v dobi, ko je vladalo največje razumevanje in se je uresničevalo daljnosežno sodelovanje z ozirom na položaj in pravice slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji; nasprotno pa so enostranski poskusi revizije člena 7 državne pogodbe povzročili največje nazadovanje v jugoslovansko-avstrijskih odnosih.

Ob koncu je Popovski poudaril, da je z uresničitvijo vseh pravic narodnih manjšin treba doseči, da se bodo narodne manjšine razvile v aktiven faktor mednarodnega sodelovanja. Kajti brez možnosti resnično svobodnega in enakopravnega življenja narodnih manjšin je težko govoriti o njihovi udeležbi v evropskem kulturnem sodelovanju ali o njihovem prispevku k mednarodnim odnosom, zlasti med sosedni.

## Politika Avstrije pomeni genocid in etnocid

Kulturna skupnost Slovenije se je na zadnji seji bavila s protimanjšinskimi ukrepi v Avstriji in je v posebni izjavi poudarila, da takšno ravnanje pomeni poskus enostranske revizije državne pogodbe ter zlasti nasprotuje jasnim določilom člena 7. „Ozračje, v katerem se to dogaja, je čedalje manj naklonjeno urejanju manjšinskega vprašanja, pri vplivanju na ta neugodni razvoj pa je mogoče zaznati celo udeležbo vodilnih državnih uradnih oseb,“ so poudarili v izjavi. „V samem potoku nastopajo avstrijske uradne osebnosti celo z zagovorom denacionalizacije, s raznimi teorijami, ki vse pomenijo že neposredno podporo tistim skupinam in ideologiji, ki odkrito nastopajo z narodno nestrpnostjo. Vse to teži neposredno k kulturnemu genocidu ali etnocidu obeh drugodnih narodnih skupnosti — koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov.“

Kulturna skupnost Slovenije, ki skrbi za ohranitev slovenske kulturne območje ne glede na državni okvir, je še posebej pozorna na težnje, s katerimi skušajo koroški Slovenci odvzeti materinščino in jim s tem v osnovi odvzeli nadaljnje možnosti kulturnega razvoja. V tej zvezi Kulturna skupnost opozarja, da novi zakon o narodnih skupnostih glede jezika jemlje narodnim manjšinam v znanju mori še to, kar so doslej uživale, dopuščajo širše možnosti odtujevanja in favorizira celo narečje, kot neko obliko, ki naj bi ločevala narodni del od celote.

„Zaradi vsega tega bo Kulturna skupnost še v naprej budno spremljala dogajanja v zamejstvu, mislila na obveze in podporo kulturnim prizadevanjem tega dela Slovencev, hkrati pa sodelovala pri pojasnjevanju vprašanja doma in po svetu ter podpirala politiko SFRJ, kakor je izvajajo odgovorni zvezni organi.“

## Wagner nima časa...

Deželni glavar Wagner je gotovo mislil, da je napravil posebno pametno potezo, ko je udeleženec protestnih zborov v Jugoslaviji (kjer izražajo svoje ogorčenje in svoj protest zaradi izrazite protimanjšinske politike v Avstriji — op. ured.) povabil, naj pridejo v našo deželo in se na lastne oči prepričajo, kako „neutemeljeni“ in „neupravičeni“ so njihovi protesti. Toda že prvi „odziv“ na njegovo povabilo je pokazal, da si je Wagner zadal kar čeden „avtolog“.

Zadnja sobota je prispela na obisk na Koroško skupina sodelavcev mariborskega Večera. Svoj prihod so najavili deželnemu glavarju in ga povabili v Wulftejevo gostišče v Veselah, kjer bi radi zvedeli tudi za njegovo pojasnilo današnjega položaja na Koroškem. Toda Wagner ni imel časa, zaradi „terminskih težav“, ker se je šele malo prej vrnil z obiska v Sovjetski zvezi. Poslal je svojega zastopnika — državnega poslanca Pansija, ki pa v tem primeru razumljivo ni bil „enakovreden“ sogovornik, kajti Mariborčani so želeli pojasnila na izjave, ki jih je dal Wagner in ne kdo drug.

Tako so se Wagnerjeve izjave vključno „povabila“ zelo hitro iz-

kazale kot listo, kar so: fraze, namenjene zavajanju javnosti. Posebno tudi zato, ker so Mariborčani med svojim obiskom na Koroškem marsikaj videli in slišali, kar dosti bolj odgovarja resnici o razmerah v naši deželi kot pa „argumenti“, s katerimi se rad ponaša deželni glavar. Morda pa je bila tudi ta resnica vsaj deloma vzrok, da se je Wagner znašel v takšnih „terminskih težavah“...

Na podobni „liniji“ pa je tudi tisto, kar je slišati o vtisih, ki so jih dobili Wagner in njegovi spremljevalci v Sovjetski zvezi. Vrnili so se namreč s senzacionalno novico, da tudi tam v določenih presledkih ugotavljajo narodnost državljanov. Samo nekaj so „pozabili“ povedati: da v Sovjetski zvezi rezultati potem niso pogoj in podlaga za izpolnjevanje mednarodnih obveznosti, zlasti pa ne državne pogodbe, kot je avstrijska, ki ne samo da takega preštevavanja in pogojevanja ne predvideva, ampak ga v smislu zgodovine svojega nastanka celo prepoveduje!

To zgodovinsko „malenkost“ pa predstavniki Koroške in Avstrije raje zamlžijo, ko zdaj z „izkušnja-mi“ iz raznih držav skušajo zavajati svojo politiko genocida.

### Pospšeševanje KULTURE NA KOROŠKEM

Koroška deželna vlada je v letu 1975 izdala okroglo 42 milijonov šilingov za pospeševanje kulture in umetnosti. Tako vsaj je povedano v posebnem „kulturnem poročilu“, iz katerega je razvidno, kako so bila omenjena sredstva razdeljena na 12 velikih „skupin“ kulturne in umetniške dejavnosti.

Krog tistih, ki so bili v letu 1975 deležni deželne podpore, sega od področja kulturnih in drugih nagrad ter štipendij preko ljudske prosvete in izobrazbe odraslih, znanosti in raziskovanja, muzejev in deželnega arhiva, spomeniškega varstva, glasbenega udejstvovanja in pospeševanja pibalnih godb in pevskih zborov, likovne umetnosti, galerij in razstav, literature, izdajanja deželne revije „Die Brücke“, gledališča in filma, kulturnih skupin, poletnih iger in festivalov pa do kulturne izmenjave.

Dejstvo, da živita na Koroškem dva naroda, pa je razvidno edino pri skupini 9 (gojitev narodnih in domovinskih svojstvenosti), kjer so bila pri razdelitvi 561.000 šilingov upoštevana poleg nemških tudi slovenska kulturna združenja; koliko so dobila ena in koliko druga, pa ni povedano.

K O R O Š K I „ P R A S T R A H “ — E N K R A T Z D R U G E S T R A N I

● TONE FERENC:

14

## Spomenice o nemških ozemeljskih zahtevah v Sloveniji leta 1940

Območje B (slovenska Štajerska do t. i. laške črte) naj bi merilo 1.821 km<sup>2</sup> in na njem naj bi živelo 114.000 ljudi, od tega 110.000 oseb (96,6 odst.) s slovenskim, 990 oseb (0,9 odst.) s hrvaškim in 2.300 oseb (2 odst.) z nemškim občevalnim jezikom. Območje C (slovenska Štajerska do vitanske črte) naj bi merilo 786 km<sup>2</sup> in na njem naj bi živelo 69.000 ljudi, od tega 68.000 oseb (98,3 odst.) s slovenskim, 360 oseb (0,5 odst.) s hrvaškim in 600 (0,9 odst.) z nemškim občevalnim jezikom.<sup>55</sup>

Pri povzetku Maier Kaibitscheve spomenice o Mežiški dolini je Hohenthal navedel, da območje meri okrog 360 km<sup>2</sup>, ima okrog 20.000 prebivalcev, ki govorijo nemško in vindišarško.<sup>56</sup> Pri povzetku spomenice o jeseniškem trikotniku pa je navedel, da meri okrog 1.000 km<sup>2</sup> in da ima okrog 33.000 prebivalcev, ki govorijo slovensko.<sup>57</sup> Ker Hohenthal do 10. septembra še ni dobil Maier Kaibitscheve spomenice o radovljiškem, kranjskem in kamniškem okraju, zato ni izdelal njenega povzetka; izdelal ga ni niti kdaj pozneje.

Hohenthal je nato vse spomenice s priloženim gradivom spravil v t. i. mirovno mapo in si 25. septembra sestavil še pregled „spomenic o vprašanju mejnih popravkov na nemško-jugoslovanski meji“. Ker so iz Celovca bile tri spomenice in ker je spomenica iz Gradca imela navedene tri možnosti za razmejitev na jugu Štajerske, je imel Hohenthal vse to skupaj za 6 zadev.<sup>58</sup>

Verjetno je bilo nemško zunanje ministrstvo tisto, ki je v obravnavo vprašanj nove razmejitve z Jugoslavijo vključilo tudi državni urad za prostorsko ureditev (Reichsstelle für Raumordnung) v Berlinu. Vodja tega urada višji vladni svetnik Urlacher je namreč najprej 19. in nato 26. oktobra 1940 poslal svoj prispevek

o „prostorsko načrtovanih ozirih nemške jugovzhodne meje“. Verjetno je prispevek z dne 19. oktobra 1940, ki se ni ohranil ali pa ga še nisem našel, imel stališče tega urada do posameznih predlogov ali zahtev za novo nemško-jugoslovansko mejo, ker je prispevek z dne 26. oktobra bolj statističnega značaja. Iz njega lahko izvemo, da je ta urad „glede na prostorsko ureditev“ pretresal vprašanje priključitev k nemškemu rajhu tehle jugoslovanskih predelov: a) južne Štajerske vključno z Mežiško dolino in Dravogradom do vitanske črte (okrog 330 tisoč oseb), b) južne Štajerske vključno s savinjsko krajino do laške črte (okrog 450.000 oseb), c) območje v zgodovinskih mejah Štajerske (okrog 530.000 oseb) in skupaj z Zagorjem ob Savi (okrog 540.000 oseb), d) območje do predlagane meje Bohinj—Sava (okrog 600.000 oseb), e) Prekmurje (okrog 46.000 oseb).<sup>59</sup>

To stališče državnega urada za prostorsko ureditev bi bil verjetno poslednji dokument v t. i. „mirovni mapi“ za Jugoslavijo pri XII. referatu političnega oddelka nemškega zunanjega ministrstva v Berlinu, če se v začetku leta 1941 slučajno ne bi povrnili k zadevi. Oktobra 1940 je Italija namesto Jugoslavije napadla Grčijo in si je Nemčija prizadevala, da Jugoslavijo pritegne k osi Rim—Berlin—Tokio in si zavaruje desno krilo za svoj takrat že predvideni napad na Sovjetsko zvezo. Seveda pa to zamrzovanje zadeve v „mirovni mapi“ na Wilhelmstraße v Berlinu ni povsem ustrezalo celovskim in graškim nacistom. Tako je okrogli vodja in Kutscherin namestnik dr. Karl Pachneck v začetku leta 1941 v razgovoru s šefom protokola nemškega zunanjega ministrstva, poslanikom Alexandrom Freiherrom von Dörnbergom načel tudi vprašanje priključitve Mežiške doline in Jezerskega h Koroški.

Kmalu zatem pa je Kutschera, ki se je medtem vrnil iz vojske, poslal Dörnbergu nam že znani spomenici o Mežiški dolini in jeseniškem trikotniku ter jima priložil še zemljevid Koroške. Ne vemo, zakaj mu ni poslal tudi spomenice o radovljiškem, kranjskem in kamniškem okraju. Ker Dörnberg za te zadeve ni bil pristojen, je spomenici in zemljevid Koroške, na katerem so bila posebej označena območja Mežiške doline (I), Jezerskega (II), in Kanalske doline (III) skupaj s spremnim pismom poslal vodji oddelka Nemčija v zunanjem ministrstvu, torej oddelku, ki je že prej prvi dobil in obravnaval spomenice z ozemeljskimi zahtevami do Jugoslavije. Na koncu pisma je Dörnberg prosil, naj spomenici posredujejo Ribbentropu, da bo ta „seznanjen z vprašanji, ki zelo burijo Korošce.“<sup>60</sup> Toda zadeve niso ponovno obravnavali tako kot prvič poleti 1940, temveč le v oddelku „Nemčija“ samem in je vodja oddelka Luther sklenil, naj Kutschero na ustrezen način poučijo, da se takšne zadeve, vse spomenice in vsi dopisi v zvezi z njimi so bili namreč ves čas označeni kot **zaupni**, pošiljajo naravnost na referat stranke v oddelku „Nemčija“ in ne prek protokola.<sup>61</sup> Ker so pri referatu stranke v nemškem zunanjem ministrstvu videli, da je spomenici sestavil Maier Kaibitsch, je Luthrov osebni referent Büttner opozorilo poslal njemu in ne Kutscheri ali Pachneku.<sup>62</sup>

Nimamo podatkov, da bi spomenice iz Celovca tisti čas obravnavala še neka druga vrhovna nemška ustanova. Pač pa so spomenico o južni meji Štajerske iz Gradca obravnavali v državnih pisarni v Berlinu. Videli smo že, da je štajerski gauleiter in državni namestnik dr. S. Uiberreither o spomenici vsaj enkrat govoril z zunanjim ministrom Ribbentropom. Iz nekega vira izvemo, da je vsaj enkrat govoril o njej tudi s Hitlerjem. Referent v državnih pisarni Friedrich Wilhelm Kitzinger je namreč 11. septembra sestavil beležko, v kateri je povedal, da mu je priloženo spomenico o južni meji Štajerske skupaj s prilogami ob neki priložnosti izročil dr. von Dohnanyi. „Gradivo izvira od državnega namestnika dr. Uiber-

reitherja in ga je ta, kot mi je povedal gospod von Dohnanyi, ob priložnosti izročil tudi firerju.“<sup>63</sup> Iz obrobnihih pripomb lahko ugotovimo, da so imeli dve kopiji, 6 skic in še neko drugo prilogo, ki so jih spravili posebej. Ne vemo zanesljivo, kdaj je bil Uiberreither pri Hitlerju, da mu je izročil spomenico. Morda smemo domnevati, da je bilo to 31. julia 1940 in da je takrat o spomenici govoril tudi z Ribbentropom.<sup>64</sup> Vodja državne pisarne minister dr. Heinrich Lammers, ki mu je Kitzinger izročil spomenico, je nato sproti določeval dneve, ko mu jo naj dajo na mizo, da jo bo predložil Hitlerju. Iz žigov: „ponovno predloženo“ lahko ugotovimo, da se je to zgodilo 20. septembra in 5. oktobra 1940 ter 1. marca 1941.<sup>65</sup>

(Dalje v prihodnji številki)

55 PAAA Bonn, Pol. XII, Bd. 7, Italien, Hohenthalov zapisok 10. 9. 1940.

56 PAAA Bonn, Pol. XII, Bd. 7, Italien, Hohenthalov zapisok 10. 9. 1940.

57 PAAA Bonn, Pol. XII, Bd. 7, Italien, Hohenthalov zapisok 10. 9. 1940.

58 PAAA Bonn, Pol. XII, Bd. 7, Italien, Hohenthalov pregled spomenic 25. 9. 1940.

59 PAAA Bonn, Pol. XII, Bd. 7, Italien, pismo vodje Reichsstelle für Raumordnung 26. 10. 1940 s priloženo dopolnitvijo stališča z dne 19. 10. 1940.

60 PAAA Bonn, Pol. XII, Bd. 7, Italien, Dörnbergovo pismo Lutheru 4. 2. 1941 s priloženima spomenicama „Das Meissal“ in „Das Dreieck von Assling“ ter zemljevidom Koroške. Ferenc, Nacistična raznarodovalna politika, str. 109—110. National Archives Washington, mikrofilm T-120, navitek 1536, posn. D. 653115-127.

61 PAAA Bonn, Pol. XII, Bd. 7, Kieserjevo sporočilo Büttnerju 13. 2. 1941.

62 PAAA Bonn, Pol. XII, Bd. 7, Büttnerjevo pismo Maier Kaibitschu 15. 3. 1941.

63 BA Koblenz, fond Reichskanzlei, R 11/13839B, Kitzingerjeva beležka s priloženo spomenico „Die Südränze der Steiermark“. Dr. Hans von Dohnanyi, državni sodni svetnik je bil „Sonderführer B“ v vrhovnem poveljstvu nemške vojske.

64 Andreas Hillgruber je v svoji zelo dobri knjigi o Hitlerjevi strategiji (Hitlers Strategie, Politik und Kriegführung 1940—1941, Frankfurt am Main 1965) v prilogi navedel vse ugotovljene Hitlerjeve razgovore, sestanke, obiske itd. v letih 1940—1941 in ima za tisti čas naveden samo ta Uiberreitherjev obisk pri Hitlerju.

65 Prav tam. To spomenico je prvi omenil dr. Karl Stuhlpfarrer v svojem članku Germanisierung in Kärnten, objavljenem v dunajski reviji Neues Forum, dec. 1972, str. 40.

## Velika manifestacija slovenske pesmi v Železni Kapli

To srečanje naj bo ponoven izraz naše zvestobe do našega naroda, našega jezika in naše skupne slovenske pesmi.

Slovenski narod je po celem svetu znan zaradi svoje lepe ubrane pesmi. Vsi štirje zbori pa ravno to poslanstvo, to je gojitev lepe pesmi dobro opravljamo. Slovenska pesem je naš narod spremljala v veseljih in težkih časih naše zgodovine. Zlasti je pesem navduševala izseljence in naše borce za svobodo. Zato imamo tudi danes nekaj borbenih pesmi na sporedu, fiste pesmi, ki so spremljale naš narod skozi glad in trpljenje.

Ta borbeno pesem pa naj bo nam tudi še danes opora v borbi za končno doseganje naših pravic. Prav danes pa moramo tudi povedati, da smo koroški Slovenci v borbi za naše pravice enotni kot še nikoli prej. Nihče naj ne dela računov brez krčmarja. Če mislijo, da bodo preko noči našli med koroškimi Slovenci neko novo vodstvo, ki bi se strinjalo s preštevanjem manjšine, se motijo. Odločno odklanjamo vsak tak poizkus, prav tako tudi ugotavljanje manjšine.

Prav je, da tu danes jasno povemo, da se Slovenci Kapelčani, ne bomo pustili preštevati. Se nadalje smo pripravljeni delovati na vseh področjih kulturnega in gospodarskega življenja. V naši občini hočemo delovati kot dobri občani in dobri državljani, istočasno pa odločno zahtevamo pravice, ki nam pripadajo.

To je v svojem pozdravnem govoru povedal predsednik Slovenskega prosvetnega društva „Zarja“ Peter Kuhar ob srečanju štirih pevskih zborov preteklo nedeljo v telovadnici glavne šole v Železni Kapli, kjer so priredili veliko manifestacijo slovenske pesmi. Peter Kuhar je v imenu svojega društva pozdravil gostujoče pevske zборе in sicer Delavsko prosvetnega društva „Svoboda“ iz Stražišča pri Kranju, pevski zbor „Bratov Milavec“ iz Brežic in pevski zbor „Vasilij Mirk“ iz Proseka na Primorskem. Poleg gostujočih zborov pa je predsednik Zarje med številnim občinstvom pozdravil predsednika ZSO dr. Francija Zwitterja, vodjo manjšinskega oddelka pri kulturnem referatu koroške deželne vlade višjega vladnega svetnika dr. Pavla Apovnika, deželnega poslanca in župana Josefa Lubasa, generalnega konzula SFRJ v Celovcu Bojana Lubeja,

predstavnike občine Kranj Jaka Kurata in občine Brežice Ivana Germovška in Ivana Zivica, podpredsednika Slovenske prosvetne zveze v Trstu Mira Kaplja ter zborovodje gostujočih zborov.

Prvi pozdrav pa je vsem navzočim s svojo pesmijo pod vodstvom Joška Wrulicha izrekel domači pevski zbor „Zarja“, ki je tudi kot prvi pričel s sporedom srečanja pevskih zborov. Predtem pa so predstavniki gostujočih zborov spregovorili besede pozdrava in naglasili velik pomen srečanja in bratske povezanosti med zbori s tem pa tudi slovenskimi rojaki iz Koroške, Slovenije in Primorske. Govorniki so ob tej priložnosti koroškimi Slovencem izrazili vso podporo in solidarnost v njihovi borbi za doseganje njihovih pravic. Nekaj besed je spregovoril tudi kapelški župan in deželni poslanec Josef Lubas. Na srečanju pa je spregovoril tudi predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dr. Franci Zwitter, ki je orisal trenutno narodno politično situacijo, zlasti o nameravanem štetju posebne vrste, kateremu se bomo koroški Slovenci odločno uprli. Njegov govor objavljamo na posebnem mestu.

Tako je nedeljsko srečanje štirih pevskih zborov v Železni Kapli bila velika kulturno politična manifestacija, na kateri smo koroški Slovenci ponovno izpričali našo življenjsko voljo ter odločnost za življenje in ne za statistični genocid. Zato tudi ni čudno, da so si prireditelji za to srečanje zbrali geslo: Vsaka ped svobode, ki si jo pribori ljudstvo, je korak naprej v kulturi. Te besede je zapisal naš največji pisatelj Ivan

Cankar, in ki so danes še žive in aktualne.

Tudi koncertni spored je potekal v duhu borbene pesmi, saj je vsak zbor zapel vsaj eno partizansko pesem in prav ta pesem je pri številnemu občinstvu našla posebno močan odziv.

Srečanje štirih pevskih zborov je bila res velika manifestacija slovenske pesmi in s tem za poslušalce izredno lep kulturni užitek. Prijetno presenetili so domači pevci pod vodstvom Joška Wrulicha, ki so pokazali lep napredek. Zborovodji in pevkam ter pevcem gre vse priznanje. Pravtako so navdušili pevci iz Kranja, pod vodstvom Ludvika Časna; s svojo pesmijo so navdušili tudi naši bratje iz Brežic, katere je vodil Baskovič Franc, posebno pozornost pa so med občinstvom zbudili pevci s Primorske z njihovo udarno a hkrati tudi ubrano pesmijo pod vodstvom odličnega Adija Kranjčeva. Izredno doživetje je bil zaključek koncerta srečanja štirih pevskih zborov, ki so skupno zapeli štiri pesmi, katere so izmenoma dirigirali vodje nastopajočih zborov, kar je že od začetka tega srečanja v navadi. Nedeljsko srečanje je zaključil združeni zbor pod vodstvom Joška Wrulicha s Kernjakovo pesmijo Juhe, pojdam v Škufče, s katero je znova bilo naglašeno, da Slovenci smo fantje pri Dravci doma...

Ob srečanju so si posamezni zbori izmenjali spominska darila in ob tej priložnosti sklenili, da bodo štiriperesno deteljico srečanj, ki se je sklenila v Železni Kapli, prihodnje leto nadaljevali v Stražišču pri Kranju in tako še bolj utrdili prijateljsko vez, ki je nastala ob srečanjih v preteklih štirih letih.

Taka srečanja pa ne utrjujejo le prijateljsko vez med posameznimi zbori, marveč jih bodrijo k izboljšanju njihovih pevskih sporedov, predvsem pa manifestirajo enotnost slovenskega kulturnega prostora, neglede na to, da pevci prihajajo iz treh različnih državnih tvorb. In nenazadnje so taki stiki tudi velik doprinos k mirnemu sožitju med narodi ter dviganju kulturne in narodne zavesti slovenskega človeka.

### NA KRAVJI BAL

v Bohinj s Slovenskim prosvetnim društvom „Jepa“, Loče ob Baškem jezeru. Odhod v nedeljo 19. septembra 1976 ob 8. uri zjutraj iz Loč.

Prijave: Joško Wrolich, tel. [0 42 54] 21 42

### NAMESTO VENCA...

Anton Štober iz Konatič prispeva Zvezi slovenskih izseljencev 300 šilingov namesto venca na grob pokojnega Jožeta Kokota s Kostanj.

Slovensko prosvetno društvo „Dobrač“ na Brnci vabi na

KONCERT ob 70. obletnici obstoja društva

ki bo v soboto 18. septembra 1976 ob 20. uri v Kulturnem domu na Brnci.

Sodelujejo:

- Moški zbor Kranjska gora
- Moški zbor SPD „Bilka“ iz Bilčovsa
- Instrumentalni ansambel „Drava“ iz Borovelj

Vsi prisrčno vabljeni!

SEMINAR KSŠ NA DUNAJU V GOSELNI VASI:

## Koroški Slovenci bomo bojkotirali preštevanje

V času od 6. do 10. septembra se je v počitniškem domu organizacije „Kinderland“ v Goselni vasi odvijal tradicionalni seminar Kluba slovenskih študentov na Dunaju, katerega so se poleg študentov in dijakov udeležili tudi podpredsednik Zveze slovenskih organizacij dr. Avguštin Malle, predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Matevž Grič, okrajni sekretar KPA Celovec Mirko Messner in delegacija mladinske komisije pri SKGZ in ZSMS.

Osrednja tema seminarja je bila namenjena temeljni informaciji slovenske študirajoče, dijaške in ostale mladine o osnovnih vprašanih koroških Slovencev. Glavni poudarek je bil seveda usmerjen bojkotu preštevanja, ki bo 14. novembra.

Na zaključni razpravi je bilo predvsem govora o možnostih in potrebi enotnega nastopa v boju proti preštevanju. Slovensko ljudstvo na Koroškem je trdno odločeno, da se ne bo dalo preštevati, kar bo dokazalo z bojkotom preštevanja. Namen bojkota je onemogočiti vladi, da bi prišla do števil, ki bi seveda ne odražale dejanskega položaja na Koroškem in s katerimi bi nato pristransko manevrirala. Praktična izvedba naj bi bila v tem, da se ostane doma, ali pa da se glasuje neveljavno.

V zvezi z obiskom seminarja smo zvedeli, da so mladinsko delegacijo SKGZ iz Trsta na mejnem prehodu iz Jugoslavije v Avstrijo na Jezerskem zadržali tri ure samo zato, ker so imeli s seboj nekaj izvodov strokovne publikacije „Sodobna vprašanja slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji“. Ta brošura je povzročila pri naših carinikih mnogo razburjenja in telefonatov s šefi. Ta dogodek ne potrebuje nikakršnih komentarjev, vendar ne moremo mimo ugotovitve, da je to spet eden izmed mnogih dokazov „demokracije“ avstrijskih oblasti.

## Pospeševanje manjšin — farbanje svetovne javnosti

V smislu „pospeševanja“ manjšin so v Avstriji sklenili zakon o možnosti preštevanih posebne vrste, zakon o narodnostnih skupnostih in spremembo zakona o prevedbi plač. Ti zakoni naj bi po mnenju vlade „pospeševali“ razvoj narodnostnih skupin v Avstriji.

S sklenitvijo teh zakonov se vlada hvali ne samo pred domačo marveč tudi pred svetovno javnostjo, češ da je Avstrija najbolj vzorno uredila vprašanje manjšin v Evropi.

Kako je s temi „pospeševalnimi“ zakoni v resnici, pa najzgovorneje pove zakon o prevedbi plač, kjer se je položaj naše narodnostne skupnosti, kljub laskavemu izrazu „pospeševanje“ v toliko poslabšal, da na dvojezičnem ozemlju ni več potrebno, da bi vodja šole, kot je bilo do sedaj uzakonjeno, obvladal tudi slovensčino. To pomeni, da po spremembi zakona vodijo šole na dvojezičnem ozemlju lahko učitelji, ki ne obvladajo slovensčine. S spremembo starega zakona so oblasti spet ugodile zahtevam najreakcionarnejših nemških nacionalističnih in neonacističnih elementov v deželi. Ta sprememba zakona je torej v veliko škodo naši narodni skupnosti, saj bodo tako voditelji šol Slovincem nenaklonjeni učitelji, kaj to pomeni ni težko ugotoviti.

## Sele

Po nenadni smrti selskega župana Hermana Velika, so prejšnji torek na seji občinskega odbora v Selah izvolili novega župana v osebi nadučitelja Antona Hribernika. Od skupno 11 občinskih odbornikov, jih je 7 glasovalo za Hribernika. Za Hribernika, ki pripada socialistični stranki, so dali glasove odborniki socialistične in ÖVP-jevske frakcije. Ostali štirje odborniki Volilne skupnosti so se odločili za svojega kandidata Mirka Oražaja. Novoizvoljeni župan je bil odbornik in član kontrolnega odbora.

## Strašna letalska nesreča

Prejšnji petek je prišlo na zagrebškem nebu do katastrofe dveh potniških letal, v kateri je zgubilo življenje 176 potnikov in članov posadke. V 10.000 metrov višine sta trčili potniški letali DC-9 ljubljanske Inex-Adrie in Trident britanske družbe British Airways. Nihče ni preživel te katastrofe. V letalu Inex-Adrie, ki je letelo iz Splita v smeri Köln so bili v glavnem turisti iz Zvezne republike Nemčije, ki so se vračali s počitnic ob Jadranu. V angleškem letalu, ki je letelo iz Londona v smeri Istanbul, je bilo 54 potnikov in devet članov posadke. Kako je prišlo do trčenja še ni točno ugotovljeno. Po vsej verjetnosti ima krivdo za nesrečo osebe v kontrolnem stolpu. S tem v zvezi so aretirali šest članov osebja zagrebškega letališča.

### KOROŠKA RAZGLEDNICA ŠT. 3

Da proveč ta bik je skočen, se Slovenec tad boji. Vlada pa: „Naj bo le možen!“ — Pita ga, pred njim beži...

Tekste vseh treh v našem listu objavljenih razglednic je napisal Pokrznik Luka, zadnji dve karikaturi pa je narisal Marjan Manček. Izdajatelj koroških razglednic je Kladiovo.

Razglednice so v prodaji v obeh slovenskih knjigarnah v Celovcu.



Lepe pozdrave s Koroškega

## Šolske knjige

dobite proti bonom v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu.

Pa tudi z bogatim izborom slovenske literature za mlade in starejše bralce se priporoča

KNJIGARNA

## Naša knjiga

Celovec, Paulitschgasse 5—7

## Izšla nova številka Mladega roda

Tik pred pričetkom novega šolskega leta je izšla dvojna številka šolskega lista Mladi rod, ki ga že 26. leto izdaja konzorcij učiteljev na dvojezičnih šolah Koroške. Z nepričakovano smrtjo odgovornega urednika in šolnika Hermana Velika, je glasilo utrpelo veliko izgubo. Razumljivo je, da so temu človeku, ki je vse svoje življenje žrtvoval v dobrobit slovenskega ljudstva, zlasti njegove šolske mladine, posvetili uvodno stran glasila s prispevkom njegovega prijatelja Valentina Polanška „V spomin Hermanu Veliku“. Z njegovo izgubo je seveda moralo priti do nujne personalne spremembe, ki je v tem, da je bilo mesto odgovornega urednika zaupano dolgoletnemu zvestemu sodelavcu Mladega roda, učitelju glavne šole Tomažu Ogrisu.

In ker začetek šolskega leta sovпада v najlepši letni čas, poln pestrih barv — jesen, je tudi razumljivo, da je določen del vsebine posvečen prav temu dvema območjema. Tokrat so v Mladem rodu predstavili tudi dva znana koroška besedna ustvarjalca — slovenskega pesnika in pisatelja Valentina Polanška in sedaj v Nemčiji živečega pisatelja Petra Handkeja, za katerega je značilno, da se v svojih delih ne sramuje povedati, da je pravzaprav slovenskega porekla. Med zvestimi sodelavci, ki so tokrat dali svoje prispevke so Stana Millonig z domoznanskimi sestavki, Milka Hartman s pesmico „Vedno mladi“, Valentin Polanšek z zgodbico „Poglavec“ in pesmicami, V. Vauti, s prevodom Ekkerjeve povesti „Da, da — napredek“, Tomaž Ogris, ki je pod rubriko „Ljudje pri delu“ opisal življenje v tiskarni, kjer se tiska Mladi rod, in Grm Herman z zgodovinskim prispevkom „Inki, zlato in Španci“. Nadalje se vrstijo še prispevki drugih avtorjev, rubriki „Za bistré glave“ in „Bralci pišejo“.

Naslovno stran Mladega roda tokrat krasi lep barvni motiv z Žihpolj in tudi drugače je številka bogato ilustrirana (Marička Koren). Cena posamezne številke znaša 10.— šilingov.

# Lepo uspelo maturitetno potovanje po Jugoslaviji

Prejšnji terek so se osmošolci slovenske gimnazije v Celovcu vrnili z maturitetnega potovanja po Jugoslaviji. Na desetdnevno potovanje jih je spei vodil profesor ljubljanske univerze dr. Vladimir Klemenčič. Ob tej priložnosti so naši maturantje obiskali Zagreb, Beograd, Niš, Skopje, Ohrid, obmorska mesta, Plitvice in se preko Metlike vrnili domov. To je bilo že štirinajsto maturitetno potovanje po Jugoslaviji, ki ga je organiziral republiški komite pod vodstvom prof. Klemenčiča. Zadnji dan, na poti v domovino, so se ustavili v Ljubljani, kjer jih je v imenu Republiške konference Zveze socialistične mladine Slovenije sprejel Zdene Mali.

V razgovoru je Zdene Mali spregovoril o podpori matičnega naroda in vseh jugoslovanskih narodov v boju koroških Slovencev za uveljavitev pravic, ki so zapisane v avstrijski državni pogodbi. V sproščeni pogovoru so nato naši študentje izražali vtise, ki so jih dobili na tem izredno koristnem študijskem potovanju. Tako so bili vsi enotnega prepričanja, da so prebivalci vseh republik izredno dobro informirani o položaju slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji. Naši maturantje so se lahko na lastne oči prepričali kako živijo in se razvijajo narodne skupnosti v Jugoslaviji — povsod dvo- in večjezični napis in dejansko pospeševanje teh narodnostnih skupnosti.

Iz pogovorov je izzvenelo enotno mnenje, da je poročanje avstrijskega zlasti pa koroškega tiska o Jugoslaviji in položaju naše narodnostne skupnosti v Avstriji zelo izmaličeno in tendenciozno, čemur se niti ni čuditi, ko pa je vlada kapitulirala napram najbolj mračnjakim velenemško usmerjenim silam v državi. Žalosten sloves, ki ga ima Avstrija, najbolj manjšinam nenaklonjena država v Evropi je popolnoma upravičen. Izjave koroških politikov, da morejo manjšini dati le toliko pravic, kolikor jih je večina pripravljena dati, jasno dokazujejo, da tu ne gre samo za revizijo državne pogodbe, marveč sploh za zanikanje le-te. Krivdo za napetosti med obema sosednjima državama torej ni iskati v Jugosla-

viji, ki samo opozarja na izpolnitev obveznosti iz te pogodbe, marveč v Avstriji, ki teh obveznosti ne izpolnjuje. V razgovorih so naši dijaki tudi z zadoščenjem lahko ugotovili, da v Avstriji v boju za naše pravice nismo sami, marveč da nas podpirajo avstrijski demokrati, ki se zbirajo v Solidarnostnih komitejih za pravice koroških Slovencev. Profesor dr. Vladimir Klemenčič, ki je doslej vodil že 13 takšnih potovanj, je mogel ugotoviti, da se je v zadnjih letih močno spremenila miselnost in obnašanje naših dijakov. Ta mladina zelo dojemljivo in realno presoja jugoslovanske razmere, zlasti s področja vprašanja manjšin. Vzrok sprememb v kritičnem presojanju mladih, v osveščeni in odločnosti, bi morali iskati v novi strukturi družbe, v dosegljivosti strokovne literature o problemih koroške manjšine v Avstriji ter pogojih in enakopravnosti v Jugoslaviji, ter v možnosti spoznavanja stvarnosti. Viden je torej kvaliteten korak naprej v dozorelosti naših mladih, kar se je prav posebno pokazalo na letošnjem potovanju.

Dne 2. oktobra bo na graškem razstavišču svečano odprt letošnji jesenski jugovzhodni sejem, ki bo potekal v znamenju 70-letnice teh prireditev.

Tradicija sejamskih prireditev v Gradcu je vendar še starejša in sega nazaj v 19. stoletje, ko so leta 1841 priredili notranjeavstrijsko obrtno razstavo, kateri je leta 1870 sledila velika razstava industrije in kmetijstva, na kateri je sodelovalo več kot 1600 razstavljalcev iz vseh delov takratne monarhije. Začetek v gradnji lastnih sejamskih objektov je bil narejen leta 1880 s staro industrijsko halo, število obiskovalcev pa je takrat znašalo 231.000 oseb. Po teh obetajočih začetkih se je leta 1906 „rodil“ graški sejem s prvo jesensko sejamsko prireditvijo, katere prodorni uspeh pa je bil dve leti pozneje še daleč presežen, ko so našli več kot 400.000 obiskovalcev. Po prvi svetovni vojni je bila prva sejamska prireditev leta 1921, tokrat v novih pogojih, ko je od nekdanje veselice ostala le še majhna državnica. Kljub temu se je Gradec uspešno uveljavljal kot sejamsko mesto, vendar je tozadevna

## Jubilejni sejem v Gradcu

prizadevanja ponovno uničila druga svetovna vojna, ki je tudi na razstavišču zapustila le razvaline. Iz teh razvalin je leta 1948 zrasel prvi povojni sejem in leta 1949 so celo prešli na dve sejamski prireditvi na leto.

Po tem kratkem pogledu v zgodovino graškega sejma pa k letošnji jubilejni prireditvi: Sodelovalo bo skupno 2356 razstavljalcev, od tega 1262 iz inozemstva, kar pomeni, da bo inozemska udeležba s 53,3 % prvič preseгла polovico celotnega števila sodelujočih podjetij. Posebno močno bo — kot tudi v zadnjih letih — zastopana Zvezna republika Nemčija, namreč s 515 razstavljalci. Na drugem mestu (119 razstavljalcev) bo Italija in na tretjem mestu bo sledila Jugoslavija, ki jo bo zastopalo 83 podjetij, predvsem iz Slovenije in Hrvaške, deloma pa tudi iz Bosne in Hercegovine. Od skupno 41 tujih držav jih bo 24 predstavljenih v okviru tradicionalne mednarodne razstave v hali narodov; Jugoslavija bo razstavljala seveda v svojem lastnem paviljonu, ki je sploh največji inozemski objekt na sejmišču; v ostalem pa bodo inozemski razstavljalci vključeni v splošni okvir sejma, ki uveljavlja strogo razporeditev po gospodarskih panogah, kar bistveno olajša izbiro ob možnosti medsebojne primerjave.

Tozadevno preusmeritev od splošnega sejma k vrsti istočasnih strokovnih sejmov so v Gradcu uspešno izvedli, kar se kaže tudi v „težiščih“ vsakokratne prireditve. Jeseni je to zlasti sejem gradbenišva (spomladi zavzema to mesto in prostor sejem kmetijstva), ki na razstavnih površini celih 40.000 m<sup>2</sup> nudi res vse, kar je novega in zanimivega na tem področju. Drugi „velikan“ na prireditvi je strokovni sejem pohišva, vendar tudi strokovni sejem turizma in gastronomije prav nič ne zaostaja. Potem je še strokovni sejem „Moderna pisarna“, potem je strokovna razstava najrazličnejše opreme za kampiranje, potem je atraktivna modna razstava z dnevnimi predvajanj, potem je obsežna razstava žičnic in sedežnic, pa seveda še peštra izbira najrazličnejših drugih izdelkov industrije in obrti. Ne nazadnje pa je treba omeniti še „vinski grad“, kjer se bo dosednji madžarski restavraciji prihodnje leto pridružila kot nadaljnja privlačnost še posebna jugoslovanska restavracija.

Vse to bogato sejamsko dogajanje se odvija na razstavišču, ki ima veliko razsežnost 153.000 m<sup>2</sup>, na katerem je bilo tekom let zgrajenih 19 hal in 17 paviljonov s skupno površino 51.900 m<sup>2</sup>. Novost na tem področju je nastajajoče kmetijsko središče, ki bo vsaj delno na razpolago že pri bližnji jesenski prireditvi, ko bodo na površini 850 m<sup>2</sup> razstavili žlahtne sorte štajerskega sadja. Sicer pa je na graškem razstavišču vsestransko poskrbljeno, da se razstavljalci in obiskovalci prijetno počutijo; dokaz: njihovo število je od prireditve do prireditve večje.

TRIBUNA BRALCEV — TRIBUNA BRALCEV — TRIBUNA BRALCEV — TRIBUNA BRALCEV — TRIBUNA

## Hodiški signal

V članku „Signal von Keutschach“ je znani hujški pisar koroške Volkszeitung Ingomar Pust pred nedavnim spet enkrat izlil svoj gnev nad koroškimi Slovenci. Odgovoril mu je hodiški župnik Lovro Kaselj, ki je svoj dopis poslal tudi našemu listu s prošnjo, da ga objavimo. Tako je pisal:

Herr Ingomar Pust hatte die Freundlichkeit, in der V. Z. vom 7. 9. 1974 unter der Überschrift „Signal von Keutschach“ einen sehr schmeichelhaften Aufsatz über den Kirchtag in St. Nikolai zu veröffentlichen. Der Aufsatz wäre es wert, zur Gänze wiedergegeben zu werden, aber der Platzmangel erlaubt nur einige besonders eindrucksvolle Auszüge: „Der Pfarrer predigte und betete in Slowenisch und Deutsch und die slowenische Kirchenchor sang seine wunderschönen slowenischen Kirchenlieder. Bei diesem feierlichen Gottesdienst unter freiem Himmel dominierte das slowenische Lied so wie einst vor vielen Jahrzehnten, als die Gemeinde noch eine slowenische Domäne war. Heute ist sie das nicht mehr. Das volksbewusste slowenische Element ist zu einer kleinen Minderheit geworden, aber im kirchlichen Leben haben die slowenische Sprache und das slowenische Lied trotzdem die gleiche herrschende Heimstatt wie einst. Warum auch nicht? Wir können nur nicht begreifen, wie dann der slowenische Pfarrer dieser Gemeinde vor der TV-Kamera so aufreizend den verfolgten, unterdrückten Slowenen spielen kann...“

Sehr schmeichelhaft, fürwahr! Geradezu bewundernswert ist aber die große Aufmerksamkeit des Herrn Pust während des Gottesdienstes, die ihn sogar den Pfarrer in deutsch und slowenisch predigen hören ließ, wo es, wie schon seit undenklichen Zeiten, an diesem Tag wegen des Frohleichnamsumganges überhaupt keine Predigt gibt. Interessant die Feststellung, daß die Gemeinde Keutschach einst eine slowenische Domäne war. Wenn sie es heute nicht mehr ist, wohin sind denn die Slowenen von einst eigentlich hingekommen? Sind sie etwa ausgewandert? Aber es sind ja sogar die durch Maier Kaibitsch und seine Gesinnungsgenossen 1942 ausgesiedelten Slowenen nach dem Zusammenbruch des Dritten Reiches wieder heimgekehrt. War etwa die Unterwanderung des deutschen Elementes so stark, daß dieses nun bereits überwiegt? Oder aber ist die Eindeutigkeit der einheimischen Bevölkerung in den letzten Jahrzehnten so erfolgreich gewesen, daß das „volksbewusste slowenische Element“ zu einer kleinen Minderheit geworden ist? Wenn dies der Fall ist, nimmt es dann Wunder, wenn sich die Slowenen bedroht fühlen? Das brauchte nicht einmal erst der slowenische Pfarrer dieser Gemeinde festzustellen. Im übrigen hat es Herr Pust damals im Herbst 1972 doch an Aufmerksamkeit fehlen lassen, wenn er jetzt diesem Pfarrer vorhält, er habe vor der TV-Kamera so aufreizend den verfolgten, unterdrückten Slowenen gespielt. Gerade dies hat er nicht getan! Die Frage an ihn

lautete nämlich nicht, ob sich die Kärntner Slowenen bedroht fühlen. Diese Frage konnte nur mit ja beantwortet werden, zumal nach dem turbulenten Sturm auf die zweisprachigen Ortsteile. Hätte der Pfarrer anders geantwortet, dann hätte er die Unwahrheit gesagt, denn er kennt zu viele Kärntner Slowenen, die sich tatsächlich bedroht fühlen. Er selber ist noch nicht so weit. Wenn jedoch Herr Ingomar Pust weiterhin in seiner Zeitung Stimmung gegen ihn macht, wird er sich vielleicht einmal auch persönlich bedroht fühlen müssen. Denn primitive Menschen nehmen solche Anschuldigungen wörtlich und bitter-ernst. Wirklich bemerkenswert ist auch die Beobachtungsgabe des Herrn Pust, wenn er schreibt: „Im slowenischen Kirchenchor, der Sonntag in St. Nikolai sang, trugen zwei der slowenischen Sänger und der Chorleiter selbst den Kärntner Anzug...“ Der Chorleiter trug nämlich keinen Kärntner Anzug, er weiß gar nicht einmal, was das ist! Daß aber das Tragen des Kärntner Anzuges nach Meinung des Herrn Pust für einen „Berufsslowenen“ unvorstellbar sei, weil „für diese Gewandung suspekt“ ist, daran sind nicht die Slowenen, auch nicht die „Berufsslowenen“ des Herrn Pust schuld.

Dem Herrn Pust ist zu raten, er möge mit seinen Aufsätzen nicht — mit seinen eigenen Worten ausgedrückt — „einen Kurs steuern, der dem Mißtrauen und der Ungunst“ der Kärntner Slowenen immer neue Nahrung gibt.

Lorenz Kaselj, Keutschach

IVAN CANKAR

## Zgodbe iz doline šentflorjanske

Še so klečale v klopih pobožne ženske in so molile in strmele proti oltarju; toda oltar je bil že prazen in dvoje sveč je brlelo žalostno. Župnik je bil zagnil kelih s spretno roko, blagoslovil je mimogrede in se je napotil jadrno proti zakristiji. Slekli se je ter pometal obleko križem po zakristiji, nato je ogrnil suktnjo in je odhitel na dvorišče.

Nabrlo se je bilo že mnogo ljudi; župan je bil tam in učitelj, otroci so se podili po dvorišču, ženske so blebetale, moški so ugibali; celo malo, lepo prase se je bilo izgubilo iz hleva in je begalo strahom in kričeč med ljudmi.

Stopili so v stran in so napravili pot, ko se je prikazal župnik. Pogledal je jezno na ljudi in je stopil k županu.

„No, kaj?“

„I, kaj bi?“ se je nasmehnil debeli župan. „V mrtvašnico ž njim, pa je konec besedi!“

„Ali je mrtev?“

„Seveda je mrtev; še besede ne zine, usta pa ima odprta.“

Župnik je namršil obrvi.

„Človek je, po božji podobi ustvarjen... Miha, naprezi in pojdi po zdravniku!“

Nato je stopil župnik z županom in učiteljem v hlev. Človek je ležal tam kakor prej, z glavo navzdol.

„Vsaj drugače bi ga položili; tu leži kakor... Bog vedi kaj!“

„Če je itak mrtev!“ je odgovoril župan.

„Ti, ki zijaš tam na pragu,“ je zaklical župnik, „pridi rajši sem in položi človeka po krščansko!“

Takoj je izginila glava. Nato se je župnik sklonil sam, zgrabil je neznanca pod pazduho in ga je položil na slamo.

„Da bi vsaj vedeli, kdo je!“ je ugibal župan. „Iz naše vasi ni; v celi dolini šentflorjanski niso videli takega človeka,

drugače bi ga bili zaprli! Pride, leže in umrje...“

Učitelj je opazoval neznanca od blizu.

Ali je starec, ali je mladič? Lahko bi mu bilo dvajset, lahko tudi petdeset let! Morda ima v teh cunjah kakšne stvari, vsaj kakšno znamenje — iz katere dežele je doma in kam se je bil nameril...“

Zdaj se je sklonil tudi župan, odgrnil je neznanca suktnjo in je iskal po žepih. Našel ni drugega kakor skorjo kruha, trdo kakor kamen, in košček papirja, na katerem je bilo napisano z velikimi, okornimi črkami: „Polikarp“.

Župan je zmajal z glavo.

„Potepuh je pač, brez doma in brez imena! Klatil se je Bog vedi kod in ko je bilo treba umreti, je legel, kjer so bile pač duri odprte... Bog mu daj mir in pokoj!“

Župnik je vzel papir in roka se mu je tresla.

„Morda mu je bilo tako ime,“ je omenil učitelj.

Župan pa je stresel nevoljno z glavo.

„Polikarp? Tako ni ime nobenemu človeku na svetu!... Janez, Jože, Franc — to so imena! Če je kakšen Polikarp svetnik v nebesih, pač nima veliko opravila!“

Župnik je spravil list in je molčal; rdečica v njegovem obrazu je bila bledejša, nekaj težkega in mrzlega mu je leglo na srce. Mislil je trudoma in se ni mogel domisliti, čemu je bil prišel k njemu človek neznanec ob svoji žalostni poslednji uri...“

Prišel je zdravnik, vesel, majhen, trebušen gospod, in se je takoj spravil nad neznanca.

„Seveda je mrtev! Od lakote in vsega hudega je poginil!“ In ker je bil župnik poleg, je pokrižal zdravnik neznanca po čelu, ustih in prsih.

„Zdaj ima vsaj mir! Potepuh je bil, siromak brez krova... Na obrazu se mu pozna, da je doživel veliko... Čudno se mi le zdi, čemu si je bil izbral baš farovski hlev...“

Župnik je nabral čelo v zlovoljne gube.

„Če bi bil prišel umret kam drugam, recimo, v vaš hlev — čemu baš tja?... Izgubil se je bil, blodeč, pa je legel, kjer so mu odpovedale noge...“

Še je govoril župnik, ko se je nenadoma nečesa domislil.

„He, Miha! Kaj nisi zaklenil hleva sinoči?“

Hlapec se je začudil.

„Seveda sem ga zaklenil, dvakrat, kakor zmerom...“

In s sumljivim, skoro plahim pogledom se je ozrl na mrtvega neznanca.

„No, no!“ se je nasmehnil zdravnik. „To pot si bil pač pozabil. Dandanes ne prihajajo ljudje skozi ključavnico; suh je kakor treska, tako suh pa le ni!“

Miha se je razsrdil.

„Nisem pozabil! Bog mi je priča, da sem zaklenil vrata! Kaj jaz vem, če ni bil sam hudič ukrenil te stvari!“

Pokrižal se je in se je odmaknil od mrtveca še za par korakov.

Oglasil se je župnik, z mehkim, trepetajočim glasom, kakor da bi prosil usmiljenja.

„Miha, povej, Miha, kaj nisi bil sinoči pri Gašperinu? Ali nisi pil malo čez mero? Greh je, ampak odpuščeno ti bodi! Le po pravici govori, Miha!“

„Pri Gašperinu sem bil, gospod župnik, vse je res, in tudi pil sem; ampak vrata sem zaklenil prej!“

Natihem je bil župnik sam prepričan, da je bil hlapec vrata zaklenil. Ponoči, ob tisti sveti in skrivnostni polnočni uri so se godile stvari, ki jih človeška pamet ne more doognati...“

Spravilo so neznanca v mrtvašnico, župnik pa je poškrpil hlev in tudi vrata z blagoslovljeno vodo...“

Tako se je nagnil dan, se je bližala noč. Ozrl se je župnik proti nebu in je videl, kako je bledele rdeča zarja na zahodu. Dvorišče je bilo že vse v senci, črne so bile jablane. Zapel je zvon in je oznanjal noč.

Ob takih tihih, lepih jesenskih večerih, ko se čuti trudni starec tako sorodnega tistemu obledelemu nebu, v predsmrti, žalostno-trudni slutnji trepetajočem drevju, je posedal župnik v vrtu in je premišljeval o minljivosti vseh posvetnih stvari in o bližnji sodbi božji. Tisto noč pa ga je bilo strah teme, neprijaznih senc, ki so segale zmerom dalje in zmerom više. Stopil je v vežo, napotil se je po stopnicah in je napravil v sobi luč.

Odprl je brevir, da bi molil. Srce pa mu je bilo razmiš-

# Mračnjaški krogi znova dvigajo glave

SKUPNA IZJAVA ZVEZE KOROŠKIH PARTIZANOV IZ CELOVCA  
IN ODBORA KOROŠKIH PARTIZANOV IZ LJUBLJANE

Na skupni seji Zveze koroških partizanov iz Celovca in Osrednjega odbora koroških partizanov iz Ljubljane, ki je bila dne 10. septembra 1976 v Logarski dolini, so sprejeli skupno izjavo, iz katere objavljamo bistvene misli:

Narodnoosvobodilni boj na Koroškem, tostran in onstran današnje meje med republiko Avstrijo in SFR Jugoslavijo, je bil sestavni del boja proti nacizmu in fašizmu, najmračnejšemu pojavu v dosedanjih zgodovinskih človeštva. Slovenci na Koroškem so bili ta boj v samem središču podjarmljene Evrope, na ozemlju, ki je bilo sestavni del nemškega rajha in kjer so bile dotedanje meje izbrisane. Združeni v NOV in OF so se bojevali kot zavezniški vojaki in sestavni del antifašistične koalicije.

Vse to je neizbrisen dokaz o svobodoljubju in narodni zavesti Slovencev na Koroškem. Hkrati pa je ta boj tudi velikanskega pomena za odporiško gibanje v Avstriji. Bil je tudi edini opravičljivi razlog za to, da je bila Avstrija po drugi svetovni vojni kljub velikemu deležu v nacističnem zločinskem delovanju proglašena za žrtev nacizma in ne za zaveznika premagane hitlerjeve Nemčije. Spričo tega bi današnja Avstrija morala izkazovati borcem protifašističnega boja na Koroškem priznanje in spoštovanje kot vsaka država antihitlerjevske koalicije. Morala bi tudi dosledno uresničevati svoje mednarodnopravne obveznosti, ki so zapisane v 7., 9. in 19. členu državne pogodbe o obnovi demokratične in neodvisne Avstrije.

Žal pa je danes, več kot trideset let po zmagi nad nacizmom in več kot dvajset let po podpisu državne pogodbe, položaj popolnoma drugačen. Na avstrijskem Koroškem nemoteno delujejo razne velikonemške in neonacistične organizacije. Spomenike NOB oskrunjujejo in celo razstreljujejo. Nemoteno deluje šovinistična propaganda, ki poizkuša borce proti nacizmu prikazovati kot izdajalce, okupatorje in teroriste. To dejavnost vodijo takšne organizacije, ki bi jih Avstrija morala prepovedati v skladu s petim odstavkom 7. člena in v skladu z 9. členom državne pogodbe.

Ko odločno protestiramo proti oživljanju nacizma v Avstriji in proti kapitulantskemu ravnanju oblasti, istočasno izražamo odločnost, da pritiskom ne popustimo. Slovencev na Koroškem ni ustrahoval nacistični teror in ne bodo jih ustrahovali današnji pritiski. Znalci smo se boriti proti nacizmu in v tem boju zmagali, in tudi danes se bomo znali upreti preštevnanju in drugim oblikam raznarodovanja.

Pozivamo odporiške organizacije in vse demokratične sile v Avstriji, da nas v tem boju podprejo. Pozivamo Zvezo združenih borcev NOV Jugoslavije, da nam v tem boju stoji ob strani. Pozivamo vse borčevske in antifašistične organizacije v Evropi, da obsodijo oživljanje nacizma v Avstriji in izrazijo solidarnost z našim bojem. Prepričani smo, da bomo tako združeni uspeli uveljaviti v mejah Avstrije pridobitve narodnoosvobodilnega boja in nacionalno enakopravnost, sožitje med večino in manjšino ter ustvariti pogoje za vsestransko mednarodno sodelovanje v tem delu Evrope.

# Avstrijski politiki se motijo ...

(Nadaljevanje z 2. strani)

lahko razumemo razpihovanje velikonemškega šovinizma, ko celo uradno proklamira nekakšno pravico do politike asimilacije avtohtonih narodnih manjšin in ko avstrijska žandarmerija izvaja nasilje nad narodno zavednimi Slovenci. Avstrijski vodilni državniki bi se morali zavedati, da je dogajanje na Koroškem v direktnem nasprotju z določili 7., 9. in 19. člena avstrijske državne pogodbe, kakor tudi z obveznostmi sklepne listine helsinške konference.

Osolnik je opozoril, da so velikonemške nacionalistične in šovinistične sile na Koroškem in v Avstriji ponovno v zagonu razpihovanja narodnostne mržnje, znova oživljajo dediščino nacizma z asimilatorsko vindišarsko teorijo, zavedne Slovence hočejo prikazati kot ne-lojalne avstrijske državljane, razpihujejo protikomunistično in protijugoslovansko gonjo ter javno izjavljajo, da je narodno zavedne Slovence treba pognati čez Karavanke. Kar pa se tiče proslulega „prastahu“ — je dejal govornik — je celo kancler Kreisky prišel na dan z izjavo, da „razume“ strah Korošcev, saj je bila Koroška že dvakrat „plen tujih vojakov“. „Mar ne živimo v zadnji četrtini 20. stoletja, v obdobju komunikacij, pretoka znanosti in informacij, ko so osnovna zgodovinska dejstva splošno znana! Zgodovina prav dobro ve, kdo je posegel po tujem ozemlju in po tuji lastnini.“ Obsodil je prizadevanja, da bi borce proti fašizmu in žrtve fašističnega nasilja postavljali v isti položaj s tistimi, ki so za te zločine odgovorni, in naglasil, da tuje oborožene sile, ki so vkorakale v Avstrijo in na Koroško ob anšlusu leta 1938, za nekatere avstrijske politike očitno niso bile tuje; prav te sile pa so hotele izpeljati popoln etnični genocid nad koroškimi Slovenci.

„Tisti avstrijski politiki, ki mislijo, da so določila državne pogodbe postala mrtva črka na praznem papirju samo zaradi tega, ker se je Avstrija dvajset let izogibala njihovi izpolnitvi, se globoko motijo,“ je poudaril republiški sekretar Marjan Osolnik. „Naša dolžnost je

spomniti jih, da ta določila niso samo sad diplomatsko-državnih pogajanj, temveč da je do njih prišlo predvsem in prav zaradi številnih žrtev, ki so jih dali jugoslovanski narodi kot enakopravni udeleženci zavezniškega boja v drugi svetovni vojni, žrtev, ki so jih v tem protifašističnem boju dali koroški Slovenci sami in ves slovenski narod, o čemer pričajo po vsej Koroški raztreseni grobovi. Njihov boj je bil tudi boj za demokratično in antifašistično Avstrijo, za zmago nad mračnimi silami reakcije in fašizma v Evropi in po svetu.“

Govornik je dejal, da je Avstrija z najnovejšimi protimanjšinskimi zakoni krenila na pot grobega pritiska na manjšino in poslabšanja odnosov z Jugoslavijo. S tem, ko skušajo domačo in evropsko javnost prepričati, da Avstrija kot demokratična država zagotavlja manjšinam vse pravice in svobode, pa samo skušajo utišati glas protesta vseh tistih, ki se zavedajo, h kakšnim nevarnostim pelje velikonemška nacionalistična politika. Glavni vzvod te asimilatorske poli-

tike je še vedno težnja po preštevnanju manjšine, je dejal Osolnik in opozoril, da v sedanjih koroških razmerah vsako preštevnanje nujno pelje h konfrontacijam, kampanjam lažnega superpatriotizma in h grobemu pritisku na slovenski živelj.

„Razumljivo je, da koroški Slovenci odklanjajo takšno preštevnanje in vidijo v sprejetih zakonih porajanje politike gela. Javno so izpričali, da se v deželi, kjer avtohtono žive tisočletje, v deželi, kamor so njihovi predniki prišli pred tistimi, ki danes tvorijo večino, počutili kot tuji v domovini. Sicer pa bi se moral vsak sodobno in demokratično misleč človek že ob dosedanjih rezultatih avstrijskih preševnanj vprašati, kdo je odgovoren in kje so pravzaprav družbenopolitični, gospodarski in socialni vzroki za to, da v 20. stoletju, v času demokracije in napredka, neka manjšina tako naglo izumira — in to manjšina, ki je celo po podatkih avstroogrske monarhije bila na južnem Koroškem ob koncu prejšnjega in v začetku tega stoletja v nedvomni večini!“

## Naše skupne zgodovine ne more zbrisati nobena potvorba

Na prireditvi v Solčavi je spregovoril tudi predsednik Zveze koroških partizanov Karel Prušnik - Gašper, ki je spomnil na skupni boj proti nacističnemu nasilju, ki so ga bili koroški partizani na obeh straneh današnje meje med Avstrijo in Jugoslavijo. Opozoril je, da je na avstrijskem Koroškem 40 pokopališč, kjer počivajo padli borci proti fašizmu; s svojim bojem in svojim žrtvovanjem so doprinesli k osvoboditvi Jugoslavije, hkrati pa prispevali tudi k temu, da je bila Avstrija obnovljena kot svobodna, demokratična in neodvisna država.

Skoraj na vsakem teh pokopališč leži tudi rojak iz Savinjske doline, zato so naše medsebojne vezi še toliko tesnejše, je naglasil predsednik Prušnik. „Naša zgodovina

je skupna zgodovina, ki je ne more zbrisati nobena potvorba, nobena demagogija, pa tudi nobeno nasilje avstrijske policije. V tem oziru nas nedavni dogodki v Škocjanu spominjajo na surovost, s katero se ne nemški okupatorji znašali nad vami in nad nami. Spominjajo nas na požig Solčave, pri katerem so sodelovali tudi mnogi Avstrijci. Naša skupna stvar pa je tudi člen 7 državne pogodbe, sad našega skupnega boja. Zato se bomo — kot nekdaj — tudi skupno borili za njegovo uresničitev. Skupaj se bomo borili proti vsem pojavom neonacizma in ta boj bo veljal lepši bodočnosti ne le nas koroških Slovencev, marveč vsega človeštva, ki želi živeti v miru, svobodi, enakopravnosti in medsebojnem spoštovanju!“

ljeno ob molitvi, uhajale so misli v tuje kraje.

„Kako žalostno gori luč nočoj!“

Privil je svetilko, toda visoki plamen je trepetal in je bil podoben zatohlo brlečim svečam ob mrtvaškem odru.

Zaprli je brevir in je stopil k oknu. Hitro se je bilo znožilo; belo je bilo nebo na zahodu in že so se vžigale zvezde ...

Sam ni vedel, kdo ga je bil poklical, kdo mu je kazal pot; župnik je premeril sobo kakor v sanjah, premeril je drugo in tretjo in je prišel v tesno izbo, do vrha napolnjeno z debelimi, zaprašenimi knjigami. Odgrnil je malo okence in odprl se mu je razgled naravnost na pokopališče.

Tam je že sijal mesec, velik in bel, svetili so se križi, čudovito jasno se je svetila mrtvašnica. Ob malem, omreženem okencu mrtvašnice se je prikazal tedaj obraz; natanko je razločil župnik votline oči in ust.

Cuden, mrzel mir mu je legel na srce; vrnil se je v sobo, kjer je gorela luč, ogrnil si je suknjo in si je privihal ovrtnik, da bi se ne prehladil. Nato se je napolnil; in kakor je bil miren, so se mu noge tresle in so mu časih zašklepetali zobje.

II

Počasi je šel župnik preko dvorišča, mimo vrta. Na jablanih je pošuševalo listje in je padalo. Zavil je na cesto, ki se je svetila v mesečini kakor s svežim snegom pokrita.

Od cerkve do pokopališča je bilo komaj sto korakov. Že je stal župnik pred velikimi železnimi vrati, prijel je za kljuko in je stresel nalahko. Glej, kljuka se je vdala, vrata so se odprla, zaškripala so hripavo in župnik je stopil na blagoslovljena tla.

Mesečina je oblivala vse pokopališče; tenke, dolge sence so se bočile preko gomil. Sredi pokopališča je stal velik križ z razpetim Kristusom in njegova senca je segala prav do železnih vrat.

Župnik se je odkril in je povetil glavo. Zgodilo se mu je čudno, bridkost mu je napolnila srce. Komaj je še mislil na strahoto te noči in svoje poti, komaj še videl pred sabo vegaste, plesnive križe, polpodrta kamenita znamenja. Grehi,

zdavno že obžalovani, milostno odpuščeni, so mu ob tej zlo-usodni uri obežili dušo.

Dolga je bila pot od križa do mrtvašnice — preromal je pač dolgo življenje ...

Tako stoji stavec, betežen ves in sivoglav, blizu konca dolge poti in spozna od prepoznani uri, da ni služil ne Bogu in ne svojim bližnjikom, temveč sam sebi in svojemu mesenemu poželenju. Vsa dobra dela — in toliko jih je bilo! — so izvirala iz hinavstva. Ni čakal človek plačila v nebesih; stoterno si je povrnil sam in je občutil povrhu še ukradeni sladkost dobrotelosti ...

Naslonil je župnik glavo ob veliki križ in je molil.

Kaj se ni oglasilo od mrtvašnice sem, poklicalo z nestrpnim glasom, kakor kliče človek, ki gleda na zlobnurni kazalec ure in bi ga rad ustavil z nejevoljno roko? ... Župnik se je napolnil po beli, peščeni stezi proti mrtvašnici. Visoko v zvoniku je zahreščalo, zdrknilo, ura je bila polnoči. Jadro je bil prišel sveti čas, komaj minuta je minila od zgodnjega večera do te skrivnostne ure.

Župnik se je oziral na vse strani in ni zapazil ničesar. Toda zdelo se mu je, da se je bilo zgenilo tu, tam, da je šklepetalo, pošumevalo narahlo, da se je klopota zapiralo in odpiralo, kakor da bi odkakovali pokrovi od rakev. Dihnila mu je v obraz zatohla mrtvaška sapa, hušknilo je bilo prav mimo njega breztelesno bitje, nemirno blodeča duša, z grehi obložena, v stoletni ogenj obsojena.

Pokrižal se je in je pobožno sklonil glavo.

„O vi pravični, pod bremenom kesanja vzdihujoči, ki prosite objokani pred nebeškimi vrati, dodeli vam Bog svojo neskončno milost!“

Jadno je hitel čas in župnik je vztrepetal, ko ga je poklical nestrpen, ves že zlovoljen glas. Pod zaščito pobožne molitve se je bližal župnik mrtvašnici. Vdano mu je bilo srce, noge pa so bile trudne in so se tresle.

Počasi je odprl duri in je postal na pragu. Temno je bilo v mrtvašnici, le skozi okno je sijal pramen bele mesečine, naravnost na mrtveca, ki je ležal na visokem odru. Župnik se je približal, stal je tik pred njim.

Neznanec je bil oblečen še zmerom v tiste razcapane cunje, prsi so mu bile razgaljene. Ležal je iztegnjen na odru, roke ob životu. Glava je bila globoko nagnjena, ležala je na trdem lesu. Nikodar ni bilo, da bi bil položil siromaku blazinico pod glavo ali vsaj kako staro kamizolo. Župniku se je zasmilil; sklonil se je in je iskal po mrtvašnici; naposled je našel v kotu zraven lopate raztrgan predpasnik in prazno vrečo; položil je oboje neznanecu pod glavo in zdelo se mu je, da je bil siromak sam vzdignil glavo ter se hvaležno oddahnil. Nato je prinesel župnik vegast stol ter je sedel poleg odra, neznanecu ob zglavje.

Opazoval mu je obraz, ki se je svetil v mesečini. Lica so bila rumenkasto bleda, oči so bile globoko udrte, napol zatistnjene. Dasi je bil obraz ves poraščen in so padali kuštravi lasje do obrvi, je bilo župniku očitno, da je bil človek še mlad in da je bil njegov obraz nekdaj pač zelo bel in nežen. Veliko, brezkončno trpljenje je bilo zarezalo gube vanj, je stisnilo prej tako polne in vesele ustnice in je potisnilo obrvi do oči. Pogledal je na roke — tudi roke so bile majhne in nežne, toda vse razprskane in od sonca zarjavele.

Župnik je vstal in se je sklonil preko mrtveca.

„Povej mi, kdo si, da zadobi moja duša mir!“

Zgenile so se trepalnice, smehljal je zaigral okoli ustnic. Župnik je zapazil strahoma, da ni ležal mrtvec pred njim, ampak živ človek, ki se je zatajeval iz same hudomušnosti.

„Povej mi, zakaj si bil prišel k meni ob tako poznem času? Povej mi, kaj hočeš od mene, da si tako prišel ter ugrabil mojemu srcu zadovoljnost bogoslužnega starca? Kaj sem ti storil, da si vznemiril poslednje dni mojega življenja?“

Župnikov glas je bil proseč, skoro jokajoč. Smehljal na obrazu neznanca pa se je širil, zmerom bolj razločen je bil in zmerom bolj prešeren. Oči so se polagoma odpirale, punčice so se obračale na desno stran in so se svetile. Naposled je zganil nalahko tudi z roko, uprl se je z dlanjo, kakor da bi se hotel vzdigniti.

(Dalje v prihodnji številki)

# Tako spoštuje Avstrija svoje mednarodne obveznosti

V zadnji številki smo poročali o fiskovni konferenci, na kateri so predstavniki RTV Ljubljana spregovorili z zastopnikom tiska o dolgotrajnih prizadevanjih, da bi tudi koroški Slovenci dobili možnost rednega sprejemanja slovenskega televizijskega sporeda. In povedali so jim tudi, kako merodajni dejavniki v Avstriji že vsa leta ovirajo in torpedirajo to možnost, ki je sicer elementarna, normalna in obvezna po mednarodnem pravu.

Obširno dokumentacijo o tem vprašanju je pred nedavnim objavilo tudi ljubljansko Delo. V članku je rečeno, da se postopek, ki naj bi Slovincem na avstrijskem Koroškem odprl možnost sprejemanja slovenskega TV sporeda, vleče že nedoumljivo dolgo; v zadnjem času pa zbuja zavlačevanje dosti pozornosti. Po omenjeni dokumentaciji povzemamo:

Zahteva, da se koroškim Slovincem omogoči sprejemati slovenski televizijski program, je enako naravna in upravičena, kot zahteva po kontinuiranem obstoju slovenske besede v njihovem življenjskem okolju sploh. V vsebinskem smislu je to elementarno povezano z odporom koroških Slovencev zoper narodnostno zadušitev. Prav to je najbrž eden izmed glavnih vzrokov, zaradi katerih so odprto pismo Društva slovenskih pisateljev Radioteleviziji Ljubljana, omenjena tiskovna konferenca na RTV in drugo javno razpravljanje o tej zadevi zbudili pozornost.

Stvar se zdi nekam značilna za obče stanje razmer in odnosov onkraj Karavank. Toda da bi to lažje videli, je treba seči nekoliko nazaj in nekoliko v podrobnosti.

Kaj je pravzaprav treba urediti, preden lahko prične delovati televizijski oddajnik ali pretvornik?

Na ozemlju SFRJ ureja postavljanje oddajnikov zvezni zakon o temeljnih sistema zvez iz leta 1974. Zakon pa v celoti upošteva mednarodno konvencijo o izkoriščanju radiodifuznega prostora, konvencijo, ki sodi v sistem pravnih določil pod okriljem OZN.

Mednarodni sporazumi o frekvencah se praktično začnejo s prvim, berlinskim, iz leta 1906, dopolnjujejo pa se s pravilniki. Za televizijska frekvenčna področja je bil zadnji tak pravilnik sprejet na mednarodni konferenci o telekomunikacijah leta 1959 v Ženevi.

Na podlagi konvencije in tega pravilnika (Radio Regulation Geneva 1959) je bil izdelan tako imenovani „načrt Stockholm 1961“. Vanj so uvrščeni vsi oddajniki in pretvorniki včlanjenih držav — tisti, ki so ob času nastajanja načrta že delovali, in tisti, ki so jih udeležence načrtovali. Za sleherni oddajnik, ki je bil uvrščen v načrt, je treba po konvenciji sporočiti mednarodni organizaciji FRB samo čas, ko bo začel delovati. To v Jugoslaviji opravlja zvezna uprava za radijske zveze. Če ni drugih zadržkov, zvezna uprava hkrati avtomatično dovoli postaviti oddajnik.

Za vse manjše oddajnike, zlasti pretvornike, pa tudi za druge nameravane posege v radiodifuzni prostor ali za spremembe v njem mora zvezna uprava, preden dovoli poseg, po mednarodnem pravilniku prejeli soglasje sosednjih držav, na katerih ozemlje utegne seči novi vpliv. S tem so povezani tudi redni sestanki radiotelevizijskih strokovnjakov iz sosednjih držav, kjer razpravljajo o ureditvi teh vprašanj. Tako tudi RTV Ljubljana redno sodeluje na tristranskih strokovnih srečanjih med avstrijsko ORF, italijansko RAI in jugoslovansko JRT.

Širina pasu ob meji, za katerega je potrebno soglasje sosedne države, če želimo v njem postaviti oddajnik ali pretvornik, je odvisna od tehničnih značilnosti načrtovanih oddajnikov in od geografskih okoliščin. V slovenskih razmerah gre praktično za pas, ki sega od meje približno 50 kilometrov navznoter.

Sredi takšnih določil je tudi morala teči akcija, ki naj bi koroškim Slovincem omogočila gledati slovensko televizijo.

Trenutno je mogoče sprejemati slovenski TV program na avstrijskem Koroškem samo v nekaterih vzhodnih delih Celovca in potem na območju vzhodno od Celovca do Pece in Labolske doline.

Ozemlje med Dravo in Karavankami, kjer živi največ koroških Slovencev, pa leži v televizijski senci. Naravna pregrada visokih gora slovenski televiziji onemogoča seči v avstrijski del Koroške. Tako zaradi geografske konfiguracije ozemlja forej nastaja neravnoležje: signal avstrijske televizije namreč sega globoko v Jugoslavijo in zajema kar tri sorazmerno velike mestne aglomeracije — mariborsko skoraj popolnoma, ljubljansko in zagrebško pa delno. V Sloveniji je mogoče gledati avstrijsko televizijo približno na tretjini ozemlja republike.

Kraje na avstrijskem Koroškem, kjer prebivajo Slovenci, bi bilo mo-

göče televizijsko pokriti z oddajniškimi napravami na Peči (tromeja Jugoslavija-Avstrija-Italija) ter na Golici. To sta na jugoslovanskem ozemlju najugodnejši točki za ta namen. Vendar pa niti ti točki ne bi pošiljali slovenskega TV signala v slovenske vasi in zaselke na severnih obronkih Karavank. Če bi hoteli doseči le-te, bi bilo treba postaviti dodatne pretvornike nekaj globlje v avstrijsko ozemlje, tako da bi od tam preusmerjali signal na obratno pot in pokrivali severno pobočje karavanške verige.

Toda zataknilo se je že ob Golici in Peči. Takole so se vrstile glavne pobude:

**JUNIJ 1975**  
Na RTV Ljubljana je izdelana študija o oddajniških napravah, s katerimi bi z jugoslovanskega ozemlja pokrivali kraje na avstrijskem Koroškem, kjer prebivajo Slovenci. študija vsebuje izbiro kanalov, računsko in grafično rešitve, okvirni prora-

čun za oddajniške aparature ter zemljevid predvidenega pokrivanja avstrijske Koroške z Golice in Peči.

**DECEMBER 1975**  
Na sestanku tehničnih strokovnjakov ORF, RAI in JRT v Firencah je predložen načrt za postavitev pretvornikov na Golici in Peči. Predlog je zavržen z utemeljitvijo, da bi pretvorniki povzročili motnje na avstrijskem ozemlju in da naj se študije nadaljujejo predvsem za višje frekvenčne kanale.

**FEBRUAR 1974**  
Skupščina SR Slovenije in njeni organi razpravljajo o položaju, načrtih in nalogah RTV v Sloveniji. Posebna pozornost je posvečena vprašanju, kako zagotoviti slovenski televizijski program Slovincem na Koroškem. Stališče je nedvoumno: gre za pomembno nalogo, RTV Ljubljana jo mora uresničiti.

**DECEMBER 1974**  
Na RTV Ljubljana je dokončana kompleksna študija „RTV programi za zamejske Slovence“. V njej gre za radio in televizijo, obravnava pa pokrivanje krajev, koder prebiva slovenska manjšina v Italiji, Avstriji in na Madžarskem.

**FEBRUAR 1975**  
RTV Ljubljana sproži uradni postopek za izdajo soglasja za zgraditev pretvornikov na Golici in Peči prek zvezne uprave za radijske zveze (ZURZ)

**JUNIJ 1975**  
ZURZ sporoča: italijanska stran ne da soglasja za Peč in Golico. Zato dovoljenje za postavitev ni mogoče izdati.

**JUNIJ 1975**  
Sestanek tehničnih strokovnjakov ORF, RAI in JRT v Innsbrucku. V zapisniku samo vprašanje kanalov za pretvornika na Golici in Peči še nadalje odprto. V pogovori predstavniki ORF povedo, da problem „presega njihova pooblastila“.

**JUNIJ 1975**  
Pismo predsednika skupščine RTV Janca Vipotnika generalnemu intendantu ORF dr. Otta Oberhammerju, kratka seznanitev s problematiko. Trajna sestanka v Firencah in Innsbrucku nista prinesla rešitve. Izjava strokovnjakov, da je potrebna politična rešitev. RTV Ljubljana prosi dr. Oberhammerja za pomoč.

RTV Ljubljana bo poslala ORF še dodatno predlogo, da bi lahko do jesenskega sestanka strokovnjakov ORF, RAI in JRT uskladili razvojne načrte.

**JULIJ 1976**  
RTV Ljubljana pošlje ORF dodatno predlogo za Golico in Peč; dva dodatna kanala z visokima frekvencama, ki ne motita mreže ORF.

In tako je zdaj.

Zgornja zgoščena, zares le na osrednje točke skrčena kronologija slikov v zvezi z Golico in Pečjo, ki povzročata toliko motenj, še daleč ne pove vse zgodbe o prizadevanjih, da bi ob neki meji v Evropi postale stvari normalne, kakor se pač jemljejo za normalne v Evropi po Helsinkih. Vzporedno je tekla vrsta razprav v republiških organih družbenopolitičnih organizacij, vrsta akcij med RTV in njenim ustanoviteljem, SZDL, in ne nazadnje tudi diplomatska podpora, ki jo je dal zvezni sekretariat za zunanje zadeve.

Toda rezultat so bile, vsaj doslej, ugotovitve o „motnjah“ in zgotovilo, da „smo na voljo za nadaljnje predloge“.

Obstaja seveda državna pogodba o vzpostavitvi neodvisne in demokratske Avstrije iz leta 1955. V členu 7 te pogodbe so zagotovljene posebne pravice slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji. Ravno slovenski manjšini na Koroškem naj bi bila namenjena pretvornika na Golici in Peči. Državna pogodba se seveda s frekvenčnim prostorom ne ukvarja in s televizijskim signalom tudi ne; če zaradi drugega ne, že zato, ker je bila leta 1955 televizija komaj v povojih. Toda iz smisla in duha 7. člena pravica do sprejemanja televizijskih programa

pomen širjenja informacij iz drugih držav udeleženk in boljšega seznanjanja s takšnimi informacijami. Spričo tega države udeleženke poudarjajo bišveno in vplivno vlogo tiska, radia in televizije. V poglavju o sodelovanju na humanitarnih področjih celo izrecno piše, da bodo države udeleženke podpirale boljše proženje filmskih, radijskih in televizijskih informacij.

Obstaja seveda tudi precedens na Južnem Tirolskem, kjer na ozemlju Italije živi avstrijska nemško govoreča manjšina. Dekret predsednika republike Italije z dne 1. novembra 1973 je dokončno uveljavil stanje, za katero so značilni tiile glavni elementi: Pokrajina Bolzano (Bozen) je bila pooblaščen, da postavi in upravlja primerno mrežo, ki s kakršnimikoli tehničnimi sredstvi omogoča sproti spremljati in oddajati radiodifuzne (zvokovne in slikovne) programe tujih RTV organizacij predvsem s področja Avstrije, pa tudi Nemčije. Če je treba in v okviru zakona sme pokrajina v ta namen uporabljati tehnične naprave, s katerimi razpolaga javna nacionalna telekomunikacijska mreža italijanske pošte.

V bistvu gre torej za to, da je pokrajina Bolzano (Bozen) prevzela v upravljanje in vzdrževanje oddajniške naprave za posredovanje programov iz Avstrije in Nemčije, ki so bile prej pravno sporne, postavljene pa so bile s prizadevanji avstrijske, nemško govoreče narodnostne manjšine.

Iz pregleda vseh teh okoliščin, dogodkov in dejstev je jasno razvidnih nekaj reči.

Koroški Slovenci morajo nenavadno dolgo čakati, da se jim morda nekoč odpre možnost sprejemati slovenski televizijski program — možnost torej, ki je elementarna, normalna in obvezna po veljavnem mednarodnem pravu. Hkrati je njihova zahteva skladna s čedalje bolj prevladujočo politično voljo, izraženo v sklepih listini helsinške konference o varnosti in sodelovanju v Evropi, pa tudi s prakso, ki se nedvoumno uveljavlja v evropskem prostoru in drugod.

To nenavadno dolgo čakanje se srečuje z avstrijsko zaporo, sestavljeno na videz iz tehničnih ovir. Po vsem povedanem in ob vsem, kar se dogaja z usodo koroških Slovencev v zvezi s sklepom o „prešlevanju posebne vrste“, je skoraj nemogoče ogniti se misli, da gre vendarle za politično motivirano zavlačevanje.

Tako zavlačevanje je, milo povedano, anahronizem. A kot ob slehernem anahronizmu, se tudi ob tem kopiči naraven in upravičen odpor. RTV Ljubljana, ki je z vsemi veljavnimi normami za svoj obstoj in delovanje ter s temeljnimi izhodišči svoje programske in razvojne politike zavezana k temu, da v izvršnem smislu zadosti svoji nalogi, je zdaj hkrati čedalje pod pritiskom slovenske javnosti: javnost pa terja tudi, da bi segli po enostranskih ukrepih, če drugače nikakor ne gre.

To je zdaj odprto. Ali naj še dlje čakamo? Čakamo na naslednjo avstrijsko reakcijo?

Toda navsezadnje se je treba vendarle vprašati, kaj neki je na Peči in Golici tako zelo nevarnega, da pretvornika s slovenskim televizijskim programom na teh dveh točkah povzročata toliko „motenj“!

In ko se onkraj meje že toliko govori o „prastrahu“, kaj je v informacijskem prostoru, ki bi bil odprl za slovensko televizijo, takšnega, da vzbuja toliko prastrahu. Je morda to prastrah pred odprtim informacijskim prostorom samim!

## „PRASTRAH“ pred slovensko televizijo?

**AVGUST 1975**  
ZURZ piše: italijansko ministrstvo za PTT je sporočilo pogoje, ob kakršnih bi privolilo v soglasje za Golico in Peč. RTV Ljubljana odgovarja: strinjamo se s pogoji. — Dunaj molči.

**NOVEMBER 1975**  
Zvezna uprava za radijske zveze posreduje pri avstrijskem ministrstvu za promet, pri generalni upravi pošte in telegrafa.

**JANUAR 1976**  
Še en teleks zvezne uprave za radijske zveze avstrijskemu ministrstvu za promet.

**JANUAR 1976**  
Generalna uprava avstrijske pošte in telegrafa pri ministrstvu za promet sporoča zvezni upravi za radijske zveze, da obžaluje, ker soglasja k predlogom za pretvornike na Golici in Peči ne more dati — ker bi povzročali motnje v Avstriji. Sklicuje se na protokola s tristranskih sestankov iz Firenc (1973) in Innsbrucka (1975), kjer piše, da je problem že zmeraj treba obravnavati kot še nerešen; „rade volje smo na razpolago vaši upravi za obravnavanje dodatnih predlogov“.

**JUNIJ 1976**  
Na Peči in Golici se sestanejo strokovnjaki ORF in RTV Ljubljana. Dogovor:

mov iz matične dežele jasno izhaja.

Veliko določeneje se uporabe radiodifuznega prostora ob meji dotika sporazum o sodelovanju med Jugoslavijo in Avstrijo v kulturi, znanosti in prosveti, ki je bil podpisan aprila 1972 na Dunaju, ratificiran in objavljen pa februarja 1974. Državi bosta po 1. členu sporazuma podpirali razvoj sodelovanja v znanosti in pri raziskovanju, v kulturi in umetnosti ter radiu in na televiziji. Po 13. členu sporazuma bosta spodbujali širjenje neposrednega sodelovanja med jugoslovanskimi RTV središči ter avstrijsko ORF.

In naposled: sklepna listina s konference o varnosti in sodelovanju v Evropi (Helsinki 1975) poudarja, da se udeležence konference (med njimi tudi Avstrija) zavdajo potrebe po zmerom širšem spoznavanju in razumevanju različnih plati življenja v drugih državah udeleženkah. Zato priznavajo

### Nov zločinski „podvig“ emigrantskih ustaških teroristov

Skupina ustaških teroristov v Ameriki je prejšnji teden ugrabila poletno letalo s 85 potniki in 7 člani posadke, vendar se je ta naj-novejši „podvig“ znanih krogov končal klavrno. Ko je ugrabljeno letalo po prisilnem poletu preko Kanade in Islandije pristalo na pariškem letališču, so francoske oblasti vzele zadevo dovolj resno ter so ugrabitelje prisilile k brezpogojni vdaji. Potem so jih zastražene odpeljali spet v Ameriko in jih izročili tamkajšnji policiji.

Vendar pa ima skupina teroristov — imenovali so se „borci za svobodno Hrvaško“ — na vesti tudi človeško življenje: bomba, ki so jo podtaknili v New Yorku, da bi s tem izsilili objavo njihovega „proglasa“ v več ameriških listih, je ubila enega policajca, več pa jih je bilo težko ranjenih.

Po pisanju ameriškega tiska gre pri teroristih za pripadnike znanege „gibanja“, ki je zgrešilo že celo vrsto atentatov, sabotažnih akcij in predvsem napadov na jugoslovanška predstavništva v Ameriki in drugih državah. Ugleden newyorški dnevnik je zapisal, da gre za „ostanke fašističnega režima, ki je med vojno ustanovil marionetno neodvisno državo pod nemško in italijansko okupacijo“ in ki je odgovoren za množične umore. Jugoslavija je v zvezi s tem dogodkom poudarila, da ta najnovejši zločin predstavnikov fašistične emigracije znova potrjuje upravičenost dosedanjih jugoslovanških opozoril ameriški vladi o terorističnem značaju emigrantskih skupin, da pa ameriška vlada doslej ni storila resnejših ukrepov, da bi omejila in onemogočila takšne in podobne teroristične akcije. Posebej pa je Jugoslavija protestirala tudi zaradi ravnanja ameriške zvezne policije (FBI), ki je posredovala „razglas“ teroristov tisku, kar v Beogradu ocenjujejo kot sovražno dejanje proti Jugoslaviji.

### Zemlja se noče umiriti

Od 6. maja naprej, ko je grozni potres v Julijski Benečiji poleg ogromne gmočne škode zahteval tudi blizu 1000 človeških žrtev, se zemeljska površina še ni pomirila. Od takrat pa do danes so našli že nad 200 potresnih sunkov, med katerimi so bili že prav posebno močni minulo soboto proti večeru in v sredo jutraj in dopoldne. Spet so se zrušila poslopja zlasti v Julijski Benečiji v Italiji in v Posočju v Sloveniji. Pri sobotnem potresu je bilo zabeleženih tudi nekaj smrtnih žrtev. Ljudje se zaradi pogostih potresov ne upajo več v hiše. Sobotni in zadnja močna potresna sunka v sredo smo močno občutili tudi pri nas na Koroškem.

Največja tragika je v tem, da se bliža zima in da ljudje še vedno niso pod varno streho.

### Kot med brati

V soboto 4. septembra je imelo Planinsko društvo Ruše veliko slovesnost na kateri je proslavljalo svojo 75-letnico obstoja in 35-letnico vstaje slovenskega ljudstva. Slovesnost se je odvijala v Ruški koči pri Arehu na Pohorju. Tega praznika se je kljub dežju in snegu udeležilo okrog 300 planincev, med njimi predsednik Planinske zveze Slovenije dr. Miha Potočnik, visoki predstavniki javnega življenja in delegacija Slovenskega planinskega društva Celovec.

V slavnostnem govoru, ki ga je imel Stojan Požar, je le-ta orisal zgodovino društva, katerega prvi početki v času Avstro-Ogerske monarhije so imeli v bistvu podoben razvoj kot ga je imela takratna slovenska planinska organizacija na Koroškem — Ziljska oziroma Celovška podružnica Slovenskega planinskega društva. Za obe ome-

In ogromen prispevek k rasti te zavesti je dalo prav organizirano planinstvo.

Po razvilju planinskega praporja, kateremu so tudi naši planinci prispevali trak, je zbranim planincem spregovoril predsednik Planinske zveze Slovenije dr. Miha Potočnik. Tudi predstavnik naše planinske organizacije Jožej Einspieler je v kratkem nagovoru iskreno čestital tamošnjim planincem k njihovem prazniku in jim želel tudi v bodoče mnogo uspeha ter se zahvalil za solidarnost z bojem koroških Slovencev.

V kulturnem sporedu, ki je sledil, so sodelovali gledališka igralca Angelca Jenčič-Jankova in in Marjan Bačko ter godba na pihala in pevski zbor DPD Svoboda Ruše in Bistrica. V pripravi so bile tudi igre ruških gozdarjev, kovačev in lovcev, ki pa so zaradi skrajno slabega vremena morale odpasti. Delegacija naših planincev, ki jo je vodil podpredsednik Slovenskega planinskega društva Celovec Joško Miklavčič, je bila pri ruških planincih izredno gostoljubno sprejeta, tako da so se naši planinci počutili kot med svojimi brati.

### Kotmara vas

Po 18-letnem županovanju je Stefan Mandl (SPO) iz zdravstvenih razlogov dal svoje mesto župana na razpolgo drugim. Prejšnji terek je občinski odbor ob prisotnosti okrajnega glavarja dvornega svetnika dr. W. Marka z 19 proti 14 glasovom izvolil za župana dosedanega namestnika Mandla, Jožefa Strugerja. Z izvolitvijo Strugerja za župana, je bilo potrebno tudi izvesti spremembo v občinskem predstojništvu. Tako je bil za prvega namestnika župana izvoljen Emil Müller (SPO), za drugega Josef Quantschnig (SPO). Za novega člana občinskega predstojništva je bil izvoljen Raimund Mikel (SPO), za namestnika pa Bernhard Sitter.

### ● SLOVENSKI ATLETSKI KLUB PONOVRNO REMIZIRAL

Slovenski atletski klub je tudi v svoji tretji igri v prvem razredu ostal neporažen. Pred lepim številom gledalcev je naša enajsterica gostovala v Šmihelu v Labotski dolini in iztržila proti tamkajšnjemu moštvu z rezultatom 0:0 važno točko. Igra je bila dokaj napeta, zelo borbena in ni primanjkovalo lepih potez. Dokaj dobro je tudi sodil sodnik igre Gurker in želeli je, da bi bilo na Koroškem še več tako objektivnih sodnikov. SAK je vsekakor dokazal, da je sposoben kljubovati tudi renomiranim moštvom prvega razreda. Saj so imeli fantje nekaj zelo lepih priložnosti, da zatresejo nasprotnikovo mrežo, zelo dobri vratar nasprotnika kakor tudi nekaj smole pa nista pustila zadetka. Pač pa so imeli tudi domačini nekaj možnosti, vendar pa je bil vratar SAK-ja Anton Beton v tej igri nepremagljiv. Sicer pa je igralo celo moštvo SAK-ja zadovoljivo.

Koncem konca pa moramo reči, da je remis pravičen in da sta bili po koncu igre obe moštvi z eno točko zadovoljni.

SAK je igral s sledečo enajsterico: Beton; Lampichler, Hribar, Oraže, Pandl J., Zablatnik, Wieser H., Hobel; Woschitz, Blajs J., Prušnik.

### ● MLADINCI SAK-JA SPET PORAZENI

Mladinska reprezentanca Slovenskega atletskega kluba je gostovala v Wolfsbergu proti sovratnikom WAC-ja in izgubila igro z rezultatom 1:5 (1:3). Čeprav so naši fantje igrali zadovoljivo, je bil nasprotnik vendar premočan. Mladinci SAK-ja so imeli sicer nekaj lepih priložnosti, vendar jih niso znali izrabiti. Častni gol je zabil Kupper. Najbolj pa so se v slovenskem moštvu izkazali Velik, Gregorič ter Sadjak. Povedano pa naj še bo, da naši mladinci tudi tokrat niso igrali v štrandarni postavi, verjetno pa bodo prihodnjo nedeljo nastopili z najboljšo enajsterico.

### ● TUDI SELANI USPEŠNI PROTI BISTRICI (3:2)

Selski nogometaši so tokrat izredno presenetili. Proti najhujšemu konkurentu, Bistrici ob Dravi so zaigrali izvrsten nogomet in zmagali zaslužen z rezultatom 3:2. Koga posebej omenjati ni treba in tudi ni možno,

ker so vsi fantje igrali zelo zagnano. Gole za Selane so dali: Fortunat Olip in Flori Dovjak.

### MOTORŠPORT

#### ● NIKI LAUDA ZASEDEL V MONZI 4. MESTO

Velika nagrada Italije, 13. dirka formule I v tej sezoni je stala popolnoma v znamenju povratka avstrijskega svetovnega prvaka Laude, ki se je v Monzi po svoji hudi nesreči na Nürnbergringu vrnil na dirkališče. Ze v soboto je s 5. mestom v zaključnem treningu presenetil pesimiste in vsevedneže ki so bili mnenja, da nikdar ne bo vozil več tako dobro, kot pred nesrečo v ZRN.

V nedeljo na dirki pa je vozil kot v svojem najboljšem času in zasedel izvrstno 4. mesto, katerega ni nihče pričakoval. Fanatična italijanska pu-

#### PRIJATELJI NOGOMETA POZOR!

SAK igra prihodnjo soboto ob 15.45 uri na Košatovem igrišču proti reprezentanci Maria Rojach. V predtekmi pa se bosta ob 14. uri pomerili rezervni reprezentanci obeh klubov.

V nedeljo pa ima prav tako na igrišču ob Košatovi cesti mladinska ekipa SAK-ja v gosteh sovratnike KAC-a. Igra se bo pričela ob 16.30 uri. Pridite v obilnem številu, da podprete naše fante v teh spodih!

blika bi ga nedvomno od veselja raztrgala, če ga ne bi takoj po dirki policaji spremili iz motodroma v Monzi. Kar pa šteje še več, pa je, da najhujši konkurent Laude, Anglež James Hunt ni prispel v cilj, in ima Lauda po tem teku naskok petih točk napram Huntu. V motodromu v Monzi je zmagal Šved Ronnie Peterson, pred Laudovim tovarišem Clayjem Reggazonijem in Francozom J. Laffitom.

Naslednja dirka se bo odvijala 3. oktobra v kanadskem Mosportu. Potem pa sledita še Watkins Glen v ZDA ter Fuji na Japonskem. Vsekakor ima Lauda najboljše izgleda da ponovno osvoji naslov svetovnega prvaka formule I.

### NAMIZNI TENIS

#### ● SELANI V KOROŠKI LIGI

Namiznoteniška ekipa športnega društva v Selah je po izredno uspešni sezoni dosegla vstop v kvalitetnejšo koroško namiznoteniško ligo. Potem ko so v končnem obračunu v 1. razredu-vzhod dosegli za SV Büro Achatz in SV Pirelli-Schader dobro tretje mesto in so iz koroške lige izpadli trije klubi, se je za selske namiznoteniške igralce uresničila želja, igrati prvenstvene tekme s koroško elito. Če pomislimo, da je naslednja kvalitetnejša liga že avstrijska državna liga, potem lahko smatramo vstop slovenske ekipe v koroško ligo za velik podvig. Lahke nasprotnike Selani v koroški ligi ne bodo imeli, tako da si sekijski vodja in igralec Mirko Oraže že pred začetkom namiznoteniške sezone beli glavo, kako zasigurati obstanek v premočni ligi. Meni, da bi bila najboljša rešitev ta, da bi se ekipa okrepila z močnim igralcem iz Slovenije, katerih je menda po novi reformi precej. S kvalitetnim igralcem pa bi hkrati odpadel tudi problem glede trenerja.

Kako uspešno deluje v Selah namiznoteniška sekcija dokazuje ne samo vstop prve ekipe v koroško ligo, ampak tudi dejstvo, da je druga ekipa osvojila prvo mesto v lestvici 2. koroškega razreda-vzhod in bo v bodoče igrala v prvenstvu 1. razreda. Sploh pa bodo Selani nastopili v celoti v koroških prvenstvih s šestimi ekipami: tedensko bosta nastopali v koroški ligi in prvem razredu dve moški ekipi (Schwaiger, Falle W., Oraže M., Falle H., Oraže Z., Travnik in Velik), s štirimi ekipami pa bodo Selani nastopali v koroški ligi oz. mladinski ligi, dekliški ligi in ženski ligi. Poleg vidnih mest v prvenstvu pa so Selani bili uspešni tudi na koroškem šolarskem in mladinskem prvenstvu: prvakinji sta postali Andreja Užnik in Marti Oraže. Nanti Travnik pa je osvojil naziv šolarskega prvaka DSG.

Paleta vidnih rezultatov bi se dala še nadaljevati, vendar je po mnenju skromnega sekijskega vodje Oražeta tega dovolj. Kljub skromnosti pa bi bilo le dobro seznaniti bralce, da bodo Selani zastopali Koroško v namiznoteniških dvobojih na mladinskih igrah Alpe-Adria v Ljubljani. Torej Koroška le ni tako nemška, kot bi rada bila.

## RADIO — TELEVIZIJA

### AVSTRIJA 1

**SOBOTA, 18. 9.:** 15.15 Filmska komedija — 17.00 Kdo rokodelci z nami? — 17.30 Black Beauty — 17.55 Otrkom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Dober večer v soboto Zeli Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.18 Glasba je adut — 21.55 Šport — 22.15 Columbo — 23.30 Poročila.

**NEDELJA, 19. 9.:** 15.30 Oče, mater in devet otrok — 17.00 Toby in Tobias — 17.30 Biene Maja — 17.55 Otrkom za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 ORF išče po Avstriji naraščaj za zabavo — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Intermezzo za pet rok — 21.45 Poročila in šport.

**PONEDELJEK, 20. 9.:** 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Orientirano gospodarstvo — 10.00 Francoščina — 10.30 Oče, mater in devet otrok — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrkom za lahko noč — 18.00 V kraljestvu divjih živali — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Srečanje med živaljo in človekom — 20.00 Stranke: Med programom in pragmatiko — 21.40 Hiša na Eaton Place — 22.25 Poročila in šport.

**TOREK, 21. 9.:** 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Uvod v miselnost fizike — 10.00 Snov in prostor — 10.30 Privatno življenje Henrika VII. — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrkom za lahko noč — 18.00 Spannagl & sin — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Srečanje med živaljo in človekom — 20.00 Stranke: Med programom in pragmatiko — 21.40 Hiša na Eaton Place — 22.25 Poročila in šport.

**SOBOTA, 18. 9.:** 14.10 Mednarodni jahaški turnir — 16.30 Rokomet — 18.00 Orientacija — 18.30 Brez nagobčnika — 19.30 Zgodbe o matematiki — 20.00 Galerija — 20.15 Lametta in co — 21.50 Bourbon Street.

**NEDELJA, 19. 9.:** 9.55 Mednarodni jahaški turnir — 13.50 Nagrada narodov — 17.15 Horizonti — 18.00 Popscope — 18.30 Plavalasa Venera — 20.00 Enciklopedija — 20.15 Privatno življenje Henrika VII. — 21.45 Portret — Umetnost stoletja — 22.30 Brez nagobčnika.

**PONEDELJEK, 20. 9.:** 17.30 Uvod v miselnost fizike — 18.00 Angleščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 V kraljestvu kraljice Sabe — 19.30 Snov in prostor — 20.00 Hiša na Eaton Place — 20.50 Vstop prost — 21.35 Čas v sliki — 22.05 Film.

**TOREK, 21. 9.:** 17.30 Kmetijstvo danes — 18.00 Angleščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Eurotransplant — 19.30 Tako gospodarji trgovsko podjetje — 20.00 Kriminalka — 21.40 Čas v sliki in kultura.

### AVSTRIJA 2

**SOBOTA, 18. 9.:** 17.30 Poštena prodaja — 18.00 Francoščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Kaj bi lahko postal? — 20.00 Teleobjektiv — 20.45 Une laterne magique — 21.30 Čas v sliki in kultura — 22.05 Kratki filmi Charlija Chaplina.

**ČETRTEK, 23. 9.:** 17.30 Živi narodnostni zakladi Japonske — 18.00 Ruščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Raziskovanje morja — 19.30 Vrtovi — 20.00 Moja hčerka in jaz — 21.30 Čas v sliki in kultura.

**PETEK, 24. 9.:** 17.30 Orientirano gospodinjstvo — 18.00 Nemščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Akko — Križarsko mesto med epohami — 19.30 Angleščina — 20.00 Oživljena preteklost — 20.45 Nova — 21.05 Trailer — 21.50 Čas v sliki in kultura — 22.25 High Chaparral.

**SREDA, 22. 9.:** 17.30 Poštena prodaja — 18.00 Francoščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Vstop prost — 19.30 Kaj bi lahko postal? — 20.00 Teleobjektiv — 20.45 Une laterne magique — 21.30 Čas v sliki in kultura — 22.05 Kratki filmi Charlija Chaplina.

**ČETRTEK, 23. 9.:** 17.30 Živi narodnostni zakladi Japonske — 18.00 Ruščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Raziskovanje morja — 19.30 Vrtovi — 20.00 Moja hčerka in jaz — 21.30 Čas v sliki in kultura.

**PETEK, 24. 9.:** 17.30 Orientirano gospodinjstvo — 18.00 Nemščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Akko — Križarsko mesto med epohami — 19.30 Angleščina — 20.00 Oživljena preteklost — 20.45 Nova — 21.05 Trailer — 21.50 Čas v sliki in kultura — 22.25 High Chaparral.

### HOTEL BREZNIK

Pliberk  
išče z 10. oktobrom 1976 samostojno, pošteno in kvalificirano

### nafakarico

Stalna služba, hrana in stanovanje v hiši.

Tel. (0 42 35) 20 26

### SLOVENSKE ODDAJE RADIA CELOVEC

**SOBOTA, 18. 9.:** 9.45 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

**NEDELJA, 19. 9.:** 7.05 Duhovni nagovor — Po vaši želji.

**PONEDELJEK, 20. 9.:** 13.45 Celovški radijski dnevnik — Iz popatne torbe: Izlet v Moskvo in Leningrad (M. Kumer — Črče)

**TOREK, 21. 9.:** 9.30 Dožela ob Dravi — 13.45 Celovški radijski dnevnik — Šport — Otrci, poslušajte!

**SREDA, 22. 9.:** 13.45 Celovški radijski dnevnik — Domači pregovori in reki.

**ČETRTEK, 23. 9.:** 13.45 Celovški radijski dnevnik — Iz kulturnega življenja koroških Slovencev.

**PETEK, 24. 9.:** 13.45 Celovški radijski dnevnik — Narava poje v poeziji: Jesen v slovenskem pesništvu.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt - Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32-5-50 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. J. Drava, Celovec — Borovlje